Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

[...]нией 1921 оной [...]нин 21-һээ гарана | № 12 (14123) | 1976 оной январиин 16, пятница | Сэн 2 мүнгэн.

XXV КПСС-эй съездые угтуулан

АРБАДАХИ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ГАБШАГАЙ БАРИЛГА ДЭЭРЭ

Манай фотокорреспондент Ц. Цыренжаповай буулгаһан энэ зураг дээрэ Гусиноозерско ГРЭС-эй барилгашадай дундаһаа онсо шалгарһан хабсаргагшад Александр Васильевич Жарков (зүүн гарһаа), Владимир Максимович Вирчинко гэгшэдые харанат. КПСС-эй ээлжээтэ съездын хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсаһан эдэ нүхэд үдэр бүриин даабарие хододоо һайн шанартайгаар үлүүлэн дүүргэнэ. Тиигэжэ социалис мүрысөөнэй түрүүшүүлэй тоодо оронхой.

КПСС-эй обкомдо, [...]АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, [...]профсовет ба ВЛКСМ-эй обкомдо

[...]ал ажалай продуктнуудые ехээр [...]баха ба гүрэндэ худалдаха [...]лаар аймагуудай дунда дэлгэрһэн [...]циалис мүрысөөнэй дүнгүүд

[...]75 ондо мал ажалай продуктнуудые ехээр аба[...]ба гүрэндэ худалдаха талаар социалис [...]сөөнэй дүнгүүдые КПСС-эй обком, БурАССР-[...] Министрнүүдэй Совет, облпрофсовет болон [...]СМ-эй обком хаража үзөөд, тусхай тогтоол [...]

[...]ПСС-эй обкомой, БурАССР-эй Министрнүүдэй [...]эй, облпрофсовет болон ВЛКСМ-эй обкомой дамжуулгын Улаан туг, 1.500 түхэриг нэгэдэхи мүнгэн шантайгаар **Хоринн аймагта** барюулагдаха болоо. Энэ аймаг гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө 107 процент, һү — 103, ноохо — 110, үндэгэ — 100,1 процент дүүргэһэн, 1974 онойхитой сасуулхада, гүрэндэ худалдагдаһан продукциинь хэмжээн мяхаар 8 процент, һүөөр — 1, ноохоор 3 процент дээшэлүүлэгдэһэн, бүхы түрэлэй малаа олошоруулжа шадаһан байна.

1.000 түхэригэй хоёрдохи мүнгэн шан **Хурамхаанай аймагта** олгогдобо. Тус аймаг гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө 106 процент, һү — 101, ноохо 103 процент дүүргээд, 1974 онойхитой сасуулхада, гүрэндөө 4 процент ехэ мяха, 2 процентээр ехэ һү худалдажа, малаа бүхы түрэлөөрнь олошоруулһан байна.

700 түхэригэй гурбадахи мүнгэн шан **Хойто-Байгалай аймагта** олгогдоо. Энэ аймаг гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө 115 процент, һү — 119 процент дүүргэжэ, 1974 онойхиһоо 11 процент ехэ мяха, 14 процент ехэ һү тушаажа, эбэртэ бодо малайнгаа тоо олошоруулжа шадаа.

Мал ажалай продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха талаар Кабанскын, Захааминай, Загарайн, Бэшүүрэй, Прибайкалиин болон Ахын аймагууд һайнаар хүдэлөө гэжэ тэмдэглэгдээ.

УЛАМ ГАБШАГАЙГААР

«Забайкаллес» нэгэдэлэй Хандагатайн леспромхозой коллектив үнгэрһэн жэлэй даабариһаа гадуур 16 мянган кубометр модо бэлэдхэһэн юм. Эдэнэр хюрөөдэмэл хэрэгсэлнүүдые, технологическа зомгооһо гаргаха даабаряа мүн лэ үлүүлэн дүүргэһэн байна. Хандагатайн леспромхозой коллектив ажалай ехэ амжалтатайгаар арбадахи табан жэлые угтаба.

Модо бэлэдхэхэ, хюрөөдэмэл хэрэгсэлнүүдые, технологическа зомгооһо гаргаха үдэр бүринигөө даабари үлүүлэн дүүргэхэ гэһэн зорилго мүнөө хүдэлмэришэдэй урда табигдана. Январь һарын түрүүшын арбан хоногой даабариһаа гадуур 320 кубометр модон бэлэдхэгдээ. 56 кубометр хюрөөдэмэл хэрэгсэлнүүд, 116 кубометр технологическа зомгооһон гаргагдаа.

Леспромхозой коллектив арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ эрхим һайнаар хүдэлжэ, даабаряа болзорһоонь урид дүүргэхэ, хараалагдаһан түсэбһөө гадуур 150 мянган түхэригэй продукци худалдаха, ажалай бүтээсые 1,5 процентээр дээшэлүүлхэ гэһэн социалис уялга һаяшаг абаба. Энэ хараа зорилгонуудаа бодото дээрэнь бэелүүлхын тула леспромхозой коллектив үдэрһөө үдэртэ улам габшагайгаар хүдэлнэ.

К. ЖАМЬЯНОВ.

УРАГШАА ҺАНААТАН

«Улаан Туяа» совхозой пенсионер Егор Барюров хани нүхэр Цэндэмэтэсэ болон С. Урбанаевтай үнгэрһэн зун 140 үхэр даажа абаһан юм. Сүмбэрэй гүүртын малайшье, хүнэйшье байранууд задагай зайдан, хүйтэн, хорсо хотонь унанхай һэн.

Имагтал Барюровай оролдолгоор үнгэрһэн намар малай шэнэ бууса, хүнэй байра баригдаа, дулаалагдаа. Хорёо хотонь һэльбэгдэн заһагдаа. Тугалай байра бии нэрэтэй аад, хүйтэн, задагай зайдан байһанаа баһал заһабарилагдан дулаалагдаа. Энэ хүдэлмэридэ малшан Урбанаев эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Тиигэһэнэй ашаар тус гүүртын мал намарайнгаа хүсэ шадал алдангүй, тобир тарган зандаа үбэлжэлгэдэ ороо. Сүмбэрэй малшад зуун үнеэн бүриһөө 85 тугал түлжүүлхэ гэһэн уялга абаад, мүнөө нэгэшье толгой тугал гарзалуулангүй харууһалжа байна. 16 тугал абтанхай. Партиин XXV съездые эдэ малшадай нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахань лабтай.

Д. ШИРАБОН.

ТАСС ҺОНИН

АХА ДҮҮГЭЙ ХАНИ БАРИСААН, ХАРИЛСАА ХОЛБООН

Советскэ Союзай ба Монголой Арадай Республикын хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон, харилсан туһалалсалга тухай договорой баталагдаһаар 30 жэлэй ойе Москвагай ажалшадай түлөөлэгшэд январиин 14-дэ баярай оршон байдалда тэмдэглэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн А. Я. Пельше, КПСС-эй ЦК-гай секретарь В. И. Долгих болон бусад суглаанай президиумдэ һуугаа. МНР-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Банзрагч эдээнтэй хамта һууба.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо З. Н. Нуриев элидхэл хэхэдээ, 1946 ондо баталагдаһан совет-монгол договорой түүхэтэ шухала удха шанартайе тэмдэглээ. Хани барисаан, харилсаа холбоон ба харилсан туһалалсаха тухай договорой 1966 ондо, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев түрүүтэй Совет партийна-правительственна делегациин МНР-тэ хани ёһоной албанай хэрэгээр ерэхэ үеэрнь баталагдаһанһаа хойшо хоёр ороной хоорондын харилсаа холбоон бүри ехэ дэлисэтэй болоһон, КПСС-эй ба МНРП-гэй хоорондын хани холбоон улам бэхижэһэн байна.

Хоёр оронойн хоорондохи аха дүү ёһоной харилсаанай аша түгэс үрэ дүнгүүдэй нүлөөлөөгүй нэгэшье һалбари мүнөө байхагүй гэжэ тэмдэглээд, З. Н. Нуриев ингэжэ мэдүүлбэ: Суртал бодолой нэгэдэл, совет болон монгол ажалшадай дайшалхы манлайнуудай — КПСС-эй ба МНРП-гэй нягта харилсаа холбоотойгоор шиидхэдэг хамтын зорилгонууд совет-монгол хани барисаанай хүгжэлтын бүхы шатануудтахи бата үндэһэ һууринь болодог байгаа, боложо байһаар.

МНР-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Х. Банзрагч экономикоёо, эрдэм болон соёлоо хүгжөөлгын хэрэгтэ МНР-эй ажалшадай туйлажа байгаа амжалтануд тухай хөөрэбэ. Монгол арад социалис байгуулалтын хэрэгтэ туйлаһан бүхы илалта амжалтануудаа Агууехэ Октябрьин Эхэ оронтой заншалта бата хани барисаантаяа, нягта харилсаантаяа холбодог гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша, амгалан тайбан байдалай түлөө эсэшэ сусашагүй тэмсэлшэ, монгол арадай үнэн хани нүхэр Л. И. Брежнев түрүүтэй Совет партийно-правительственна делегациин 1974 ондо албанай хэрэгээр ерэһэн ушар монгол, совет аха дүү ёһоной хани барисаан ба харилсаа холбоое саашадань хүгжөөлгын хэрэгтэ имагта шухала удха шанартай байгаа. Энэнь манай аха дүү партинуудай, оронуудай ба арадуудай хани барисаанай түүхэдэ шэнэ хуудаһа нэмэжэ бэшээ.

(ТАСС).

ЯАРАЛТАЙ ДААБАРИ ДҮҮРГЭГДЭЭ

Череповецкэ химическэ комбинадай барилгада хэрэглэгдэхэ электродвигательнүүдые яаралтайгаар бүтээжэ эльгээхэ тухай правительственна телеграмма Москваһаа «Электромашина» заводой нэрэ дээрэ үнгэрһэн жэлэй ноябрь соо абтаа һэн. СССР-эй Министрнүүдэй Совет өөрынгөө тогтоолоор заводто арга боломжонуудаа элирүүлэн хэрэглэһэнэй ашаар энэ захилые бүри декабрь соо дүүргэжэ эльгээхыень дурадхаһан байгаа.

Заводой коллектив правительственна энэ даабарие хүндэтэй дээрэ тооложо, харюусалгатай захилые хараалһан саг болзор соонь дүүргэхын түлөө эршэмтэй шангаар ажаллаа. 75 киловатт хүсэтэй 20 электродвигатель бүтээхын тула тусхай провода, ондоошье материал хэрэгтэй болобо.

Заводые нимэ материалаар хангадаг Пермиин «Камкабель» заводой коллектив манай гүйлтада ехэ анхаралтайгаар хандажа, хэрэгтэй болохо хэрэгсэлнүүдые дары түргэнөөр эльгээһэн байна. Хоёр заводой хамтын хүсэл оролдолгоор правительственна яаралтай захил саг болзор соогоо дүүргэгдээ.

Энэ захил гол түлэб дүүргэһэн электромеханическа цехэй коллектив арга боломжонуудаа сүм элсүүлээ. Участок, бригада бүхэнэй хүдэлмэришэд өөһэдөө бэе бэеынгээ хэһэн ажал хинан шалгаһан, захил дүүргэхэ бүхы хүдэлмэри гуримтайгаар эмхидхэлэн байна.

Эрхим шанартайгаар бүтээгдэһэн эдэ электродвигательнүүд хараалагдаһан болзорһоо хэдэн хоногоор уридшалан Череповецкэ химкомбинадта эльгээгдээ.

Шудхалгын цехэй, мүн заводой үйлэдбэриин бусад участок, цехүүдэй хүдэлмэришэд правительственна яаралтай даабари дүүргэхэ хэрэгтэнь электромеханическа цехэй коллективтэ бодото туһаламжа хүргэһэн байна.

Н. ДЕМИН,
заводой инженер.

ЗОРИЛГОМНАЙ ЕХЭ

Үнгэрһэн жэлэй июнь һарада оронойомнай ниислэл Москва хотодо эд бараа наймаалха яармаг үнгэргэгдөө бэлэй. Манай Улаан Үдын сэмбын комбинадай коллектив энэ яармагта 8 зүйлэй сэмбэ эльгээһэн юм. Гүрэнэй шанарай тэмдэгтэй «Юбилейная» сэмбэ олоной һайшаалда хүртөө бэлэй. Энэ яармагта хабаадалсажа, бүхы дээрээ 1 миллион 720 мянган метр сэмбэ худалдаа һэмди. Мүнөө оронойомнай олохон область, хизаарнуудһаа ехэ захил ороно.

Манай сэмбын комбинадай коллектив продукциингаа шанар улам һайжаруулхые оролдоно.

Энэ зорилгоёо бэелүүлжэ шаданашье. Үнгэрһэн жэлэй даабариһаа гадуур 27 мянган метр сэмбэ пэхэжэ гаргаһан, 114 тонно ноохо сэбэрлэн угааһан байнабди. Арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ эдэ бүхы амжалтаяа арьбадхаха гэһэн зорилго урдаа табинабди.

Е. ГОРЬКОВА,
Улаан-Үдын сэмбын комбинадай таһагай начальник.

УЯЛГАЯ ҮЛҮҮЛНЭ

Улаан-Үдын шэлэй заводой коллектив бага гаргашатайгаар һайн шанартай продукци ехээр гаргаха гэһэн уряатайгаар юһэдэхи табан жэлэй һүүлшын оной туршада ажаллаа. Тэдэнэр партиин XXV съездын хүндэлэлэй социалис уялга абахадаашье, энэ уряа доро ажаллаха гэжэ шиидэһэн.

1975 оной гүрэнэй түсэбые декабриин 26-да дүүргэхэ, технико-экономическа талаараа һайн үрэ дүн туйлаха гэһэн социалис уялгаа заводой коллектив бодото дээрэнь дүүргээ. Жэлэй түсэбһөө гадуур 166 мянган дүрбэлжэн метр сонхын шэл үйлэдбэрилжэ, Баруун ба Зүүн Сибириин, холын Хойто зүгэй, Алас-Дурнын ажалшадта ба аха дүү Монгол Арадай Республика эльгээһэн юм.

Завод технико-экономическа талаараа һайн үрэ дүн туйлаа. Түсэбһөө гадуур 550 мянган түхэригэй олзо доход оруулаа. Сонхын шэлэй шанар һайжаруулагдаһан байна. Түсэбөөр хараалагдаһанһаа 1,4 процент ехээр нэгэдэхи сортын шэл үйлэдбэрилэгдөө.

Амжалта туйлахын тула хүсэ шадалаа гарган ажаллаха, арга боломжонуудаа элирүүлхэ хэрэгтэй байба. Заводой коллектив үйлэдбэриин бүхы участогуудта ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ асуудалда гол анхарал хандуулаа, технологи нарижуулагдаа. Ганса нэгэ жэлэй туршада шэнэ 60 түхеэрэлгэ тодхогдоһон, ажалые эрдэм ухаанай үндэһөөр эмхидхэхэ 49 хэмжээ ябуулга бэелүүлэгдэһэн байна. Шэнэ түрүү онол арга үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэнэй ашаар 292 мянган түхэригэй алмалта хэгдэһэн байна.

Шэнэ юумэ үүсхэгшэд жэлэй туршада уралач нарижуулгын 130 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, шэнэ техникэ нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ бага бэшэ туһа нэмэри оруулалсаһан юм. Шэл хайлуулагшад А. Г. Мухин, Н. Сафронов, шэл татадаг машинын машинист В. Петров, бригадир В. Кобзев, шэл отологшо Л. Балабко болон бусад олон эдэбхитэйшүүл уралан нарижуулгын хэдэн үнэтэ дурадхал оруулаа. Эрдэм ухаагаа, оюун бэлигээ гарган ажалладаг механик С. Н. Угрюмов, аккумуляторщик В. В. Сухарев, мастер В. Ф. Адов гэгшэд заводой эрхим уралан нарижуулагшад гэжэ тоологдоно.

Шэл ябталагша, А. К. Зугеев, шэл отологшо Е. И. Шмыгина, мастер Г. М. Башкуев Ажалай Алдар Солын 3-дахи шатын орденоор шагнагдаа. Заводой үниинэй хүдэлмэришэн, залуушуулые һурган хүмүүжүүлэгшэ В. И. Шведов үнгэрһэн жэлэй түсэбһөө гадуур 184 мянган дүрбэлжэн метр шэл ябталаа.

Партиин XXV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха гэһэн социалис мүрысөөн хүдэлмэришэдэй, халаанай бригадануудай дунда үргэнөөр дэлгэрээ. Социалис мүрысөөнэй үедэ олон түрүүшүүл шалгаран гарана. Заводой 300-гаад түрүү хүдэлмэришэд социалис мүрысөөндэ һайн үрэ дүн туйлажа, табан жэлэйнгээ хубиин түсэбые болзорһоонь урид дүүргэһэн байна. Тэдэнэй олонхид 1976 оной түрүүшын үдэрһөө эршэмтэй шангаар ажаллана.

Съездын хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсаһан огнеупорно цехэй коллектив ажалайнгаа бүтээсые 25 процентээр дээшэлүүлжэ шадаа. Халаан бүхэндэ бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа байһанай ашаар тэдэнэр графигаа уридшалан дүүргэжэ байна.

Машинно-ванна цехэй Н. В. Каренскаягай даадаг 3-дахи халаанай, шэл ябталдаг цехэй Н. А. Богдановагай хүтэлбэрилдэг 1-дэхи халаанай, амһарта хэдэг цехэй коллективүүд съездын хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ һайн үрэ дүнгүүдые туйлана. Эдэ түрүү коллективүүд халаанай даабарие холо үлүүлэн дүүргэдэг юм. Жэлэй түрүүшын кварталай тоосоогоор нёдондо ажаллажа эхилһэн эдэ коллективүүд кварталай түсэбые болзорһоонь урид дүүргэжэ. партиин XXV съездые угтаха гэжэ хараална.

В. ЛЕСИКОВ.

[...]ТОРЕПОРТАЖ

[...]анарай түлөө [...]ролдоно

[...]комотив-вагон заһабаринй заводой олонхи хү[...]ришэд партиин XXV [...]ын хүндэлэлэй ажалай [...]да жагсаад, абаһан со[...]с уялгануудаа бодото [...]нь дүүргэжэ байна. Хү[...]эришэд бүтээн гаргадаг [...]укциингаа шанар улам [...]аруулхын түлөө оролдо[...].

[...]хническэ хиналтын [...]ай, туршалгын станци[...]ай коллективүүд энэ [...]олгоёо бэелүүлхэ хэ[...]нь хүдэлмэришэдтэ ту[...] хүргэнэ, өөһэдын [...]бөнта оруулна. Жэшээл[...] аппаратна цехэй тур[...]ын станциин хүдэлмэри[...]эд, электровоз, теплово[...]ые һайн шанартайгаар [...]барилха хэрэгтэ бага бэ[...]р туһална.

[...]эдэнэр заһабарилагдаһан [...]мотивуудай бүхэли агрегат[...] системэ шалгаха шэнэ [...]рэлгэ хэрэглэнэ. Эдэ [...]эрэлгэнүүдэн олонхинь [...]лан нарижуулагшадай [...]хи үүсхэлтэ ажалай [...]р бүтээгдэһэн байха юм. [...]лесарьнүүдэй бригадые [...]ша, эдэбхитэдэй уралан [...]жуулагша Александр [...]ндович Захаров шалгал[...] олон приборнуудые шэ[...]эн байгуулаа. Тэрэ тур[...]ын зарим стенднүүдые [...]лгаһан, шэнэ стенд зо[...]он байна.

В. БОГДАНОВ.

[...]УРАГ ДЭЭРЭ: техник[...]лагша Л. М. Власова [...]ровозой нэгэ агрегат [...]гаһан пленко шэнжэлжэ[...] [...]алан нарижуулагша [...]Л. Захаров.

Авторай фото.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Е. Г. ТАРЯШИНОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, республикын ажахын болон совет органуудта олон жэлэй туршада һайнаар ажаллаһанайнь түлөө «Бурятцелинстрой» трестын нэгэдэмэл постройкомой түрүүлэгшэ Егор Григорьевич **Таряшиновые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1976 оной январиин 14.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР С. И. СУВОРОВАЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, элүүрые хамгаалгын органуудта олон жэлэй туршада аша үрэ ехэтэйгээр ажаллаһанайнь түлөө Бэшүүрэй аймагай районно түбэй больницын ахамад врач Светлана Ивановна **Суворовае** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй** грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1976 оной январиин 15.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Д. Д. ДУГАРОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, республикын хүдөө ажахын органуудта олон жэлэй туршада эдэбхитэйгээр ажаллаһанайнь түлөө Хэжэнгын аймагай Хэжэнгын уһалуурин түхеэрэлгэнүүдэй управлениин начальник Дондок Дашиевич **Дугаровые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1976 оной январиин 15.

Партиин XXV съезддэ зорюулжа КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан «СССР-эй арадай ажахые 1976-1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдэй» проектые зүбшэн хэлсэлгэ

ҺУРАЛСАЛАЙ КАБИНЕДЭЙ ҮҮРГЭ

ПАРТИИН ТҮСЭБ — *арадай хэрэг*

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэрие бэелүүлэн, Улаан-Үдын һургуулиин багшанарай коллективүүд һурагшадые һургаха, хүмүүжүүлхэ хүдэлмэрие һайжаруулжа, һайн бэлэдхэлтэй болгоод, ажабайдалайнь замда гаргаха гэжэ юһэдэхи табан жэлэй хугасаа соо горитойхоноор оролдоо гээшэ. Харин юһэдэхи табан жэлнайшье түгэсэжэ, арбадахи табан жэлэй богоһо дээрэ орожо ерэбэбди. «СССР-эй арадай ажахые 1976—1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдэй» проектые анхаралтайгаар уншаад, уг удхыень бодомжолжо үзөөд байхадаа, ямаршье гайхалтай ехэ хубилалтанууд болоно гээшэб, үшөө ямар һайхан хубилалта хүлеэгдэнэб гэжэ досоо баяр түрэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай проект соо манай ажабайдалай алишье талада хабаатай мүрнүүд бии даа. Би арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэ һэн хойноо тэрээндэ хабаатай мүрнүүдые тон анхаралтайгаар уншааб. Гэхэ зуура, имагтал тэрээхэн-энээхэн мүрнүүд минии мэргэжэлдэ хабаатай гэжэ хараха болоо һаа, ехээр эндүүрхэ байнабди. Юуб гэхэдэ, проектын мүр бүхэн бултандаа хабаатай.

Жэшээнь, хэжэ бүтээжэ байһан юумэнэй шэнарые эрид һайжаруулха, ашаг үрыень дээшэлүүлхэ тухай мүрнүүд арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдтэ тон сэхэ хабаатай бшуу. Юундэб? Хараад үзэел даа. Багша хүн хэшээл бүхэнөө эрхим һайнаар үнгэргэдэг, үхибүүдэй ойлгосые хурсадхаха гэжэ үдэр бүри оролдодог байбал, заатагүй амжалта туйлаха. Тэрэнэй зааһан шабинар болбосоронги, хүмүүжэнги байха. Багшын эрхим ажалай ашаг үрэ шабинарайнь ухаан бодолдо, болбосоролдо «шэнгэнэ» ха юм.

КПСС-эй ЦК-гай проектын удхаһаа уламжалан, нислэлэйнгээ һургуулинуудай хүдэлмэриин дүнгые юрэнхы дээрэнь шэнжэлхэ дуран хүрэнэ. Тиихэдээ би кабинетнэ гурим тушаа тогтохом.

Мүнөө үеын хэшээлэй шанар һайн түхеэрэлгэтэй кабинедһээ дулдыдаха байһаниинь мэдээжэ. Һайнаар түхеэрэгдэһэн кабинет соо хэшээлдэ хэрэгтэй болохо бүхы юумэн бии байха ёһотой: харуулан ойлгуулха зүйлнүүд, һуралсалай техническэ хэрэгсэлнүүд, дидактическа материалнууд гэхэ мэтэ.

Кабинетнэ гурим нэбтэрүүлхэ гээшэ һургуулиин материальна үндэһые бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехээр нүлөөлдэг байха юм. Шэнэ программаар ном заахадаа, кабинетнэ гурим нэбтэрүүлэнгүй аргагүй байгаа. Гадна энэмнай научно-техническэ дэбжэлтын асари ехэ алхамһаа таһарангүй, хүгжэлтын замаар дабшаха арга болом жо совет һургуулида олгоно бшуу. Һайнаар түхеэрэгдэһэн кабинет соо хэшээл хэхэдээ, багшанар элдэб янзын шэнэ онол арга хэрэглэдэг.

Улаан-Үдын олонхи һургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэд, багшанар сагай эрилтые тон зүбөөр ойлгожо, һүүлэй хэдэн жэлэй туршада һуралсалай кабинедүүдые түхеэрэн бии болгохо хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулаа. Һуралсалай кабинет эмхидхэлгые хүдэлмэриингөө шухала зорилгонуудай нэгэн болгоһон байна.

Жэшээнь, Улаан-Үдын 35-дахи һургуулида һуралсалай кабинедые багшын болон һурагшадай зохёохы ажалай лаборатори гэжэ тоолодог юм. Энэ һургуулида жэлһээ жэл бүри кабинетнэ гуримые улам бүри һайжаруулха хүдэлмэри түсэблэн ябуулагдадаг байна. Үйлэдбэриин һуралсалай талаар директорэй орлогшо Г. Ф. Красник кабинедүүдые түхеэрэлгээр хангаха хэрэгтэ бүхы сүлөөтэй сагаа зорюулдаг. Тиихэдээ кабинедэй түхеэрэлгые һайжаруулха хэрэгтэ ахамад классай һурагшадые хабаадуулдаг. Тодорхойлбол, 1975—1976 онуудай һуралсалай жэлэй эхиндэ химиин кабинет түхеэрэлгэ һайжаруулагдаа. Тэрэнэй даагша К. А. Перелыгинатай хамта түсэблэн, багшын болон һурагшадай хүдэлмэриин һуури тон һайнаар зохёогдоо. Туршалга хэдэг столнуудта зайн гал оруулагдаа, уһанай кран байха, һугалга хэгдэнхэй. Баһа һэбшээ үлеэлгэхэ түхеэрэлгэтэй, электротаблицатай, һуралсалай техническэ хэрэгсэлтэй байха юм.

Багшын хажууда хэрэгтэй юумэн хуу байха. Ойронь һурагшадай хүдэлмэриин выставкын витринэ байха.

Һурагшадай столнуудай хажууда, ханада «ехэ химиин экран» бии. Агуу ехэ эрдэмтэдэй портредүүд дээгүүр хадаатай. Мүнөө үеын химиин туйлалтануудые харуулһан материал элбэг.

Техническэ хэрэгсэл хэшээлдээ хэрэглэхын тула оньһожоруулга хэгдээ. Жэшээнь, багша столдоо һуугаад, киопко дараhадань, киноаппарат хүдэлгэгдэжэ, химиин ямар нэгэ асуудалда зорюулһан кино харуулагдаха.

Улаан-Үдын 1-дэхи, 3-дахи, 42-дохи һургуулинуудта химиин кабинедүүд баһал һайн. Тэдэнэй эмхидхэһэн багшанар гэхэдэ, Г. П. Дарбанова, Е. Я. Гаськова, Т. М. Елаева гэгшэд болоно.

Д. И. Менделеевэй таблица электрижүүлэгдээд байхадаа, һурагшадай хэр зэргэ ойлгоһые шалгахада ехэ һайн. Гадна программированна һуралсалай машина, сурансата самбар, магнитофон, киноаппарат болон бусад хэрэгсэлнүүд хүтэлбэрилгын пульттай нэгэдхэгдэн хабсаргагданхай. Эдэ кабинедүүдтэ **үдэрэй экран** тодхогдонхой, ондоогоор хэлэбэл, һуралсалай ямар нэгэ кино харуулхын тула урданайхидал adли, сонхоёо хара хүшэгөөр бүглэжэ нобшорхоёо болёо юм.

42-дохи һургуулиин литературын кабинет эрхимүүдэй тоодо ороно. Тэрэнэй багша Н. С. Лебедева даадаг юм. Классай самбар шкафай түхэлтэй. Хаагдаад байхадаа, бэшэлгын самбар болохо. Досоонь проигрыватель, магнитофон, телевизор тодхоотон. Мүн баһа электрижүүлэгдэһэн таблицанууд байха. Хубаалбарииин, дидактическа материал элбэг. Тэдэнь темэ, гаршаг бүхэндэ тааруулагдаһан. Класс соонь ехэ библиотекэ эмхидхэгдэнхэй. Научна, методическа литература, элдэб словарьнууд, справочнигууд — багшада, һурагшадта хэрэгтэй номууд элбэг.

Математикын кабинедэй үүргэ тухай хэлэлтэшьегүй юм ааб даа. 3-дахи һургуулиин математик Г. А. Комарова шабинартаяа хамта оролдожо, мүнөө үеын бүхы эрилтэдэ зохихоор кабинет бии болгоо. Жэшээнь, хүтэлбэриин пульт тодхоотой, «Хуряангы үсхэбэриин формуланууд», «Тоогой гол» гэһэн таблицанууд электрижүүлэгдэнхэй.

Юрэдөө, нислэл хотымнай һургуулинуудта һайнаар түхеэрэгдэһэн кабинедүүд үсөөн бэшэ. Бүхы кабинет тушаа нэгэ статья соо хөөрэхын аргагүй байна.

Зүгөөр Улаан-Үдын һургуулинуд 9-дэхи табан жэлэй үедэ горитой амжалта туйлаа гэжэ ажаглагдана. Энэ хэлээшээ баталхын тула сасуулбариин тоо баримта харуулһуу: 1970 ондо городой һургуулиин бүхы һурагшадай 97,1 процентнь муу сэгнэлтэгүйгөөр һургуулияа дүүргэһэн байбал, 1975 ондо 99,4 процент болоо. Хараха янзада, тиимэшье ехээр нэмэһэн бэшэ шэнгишье һаа, энээхэн хоёр үлүүтэй процент горитойхон тоо бүглэһэн байха. 1970 ондо бүхы һурагшадай 36 процентнь «4» ба «5» гэһэн сэгнэлтэтэй байһан һаа, 1975 ондо тэрэнь 41,6 процент болоо. Найман класс дүүргээд, дунда эрдэм олохоёо хүсэгшэд олошороо. Эдэ бүгэдэ һуралсалай шанарай дээшэлһые гэршэлнэ. Энээндэ кабинетнэ гурим горитойгоор нүлөөлөө гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Саашадаа ямар зорилго табигдаха болоноб гэхэдэ, кабинетнэ гуримые улам бүри һайжаруулан, ном заадаг онол аргаяа үдэр бүри хурсадхажа, ургажа ябаһан үетэнэй бэлэдхэл һайнтай болгохо гэжэ оролдохо болонобди. 1976 ондо СССР-эй һургуулинуудта хүдэлдэг бүхы багшанар **тусхай шалгалта (аттестаци)** гараха ёһотой. Тэрэ ехэ шалгалтые Улаан-Үдын һургуулиин багшанар нэрэтэй түрэтэйгөөр дабажа шадаха бэзэ гэжэ һанагдана.

Х. СНЕТКОВА,
Буряадай АССР-эй Гэгээрэлэй министерствын инспектор, Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша.

СЪЕЗДЫН ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ВАХТАДА

Загарайн аймагай Онохойн модоной комбинадай хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй XXV съездын хүндэлэлэй вахтада жагсаад, амжалтатайгаар ажаллажа байна. Эндэ түрүүшүүл олон. Жэшээлхэдэ, хүн зоной үргэн хэрэглэлэй цехэй мастер Аграфена Николаевна Смирнова 15 жэлэй туршада эрхим һайнаар ажаллана. Энэ нүхэрнай «Ажалай Алдар Солын» гурбадахи шатын ордендо хүртэнхэй. А. Н. Смирновагай ажалладаг цех 1975 оной ноябрь һара соо табан жэлэйнгээ түсэб дүүргээ һэн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): комбинадай дээрэ дурдагдаһан цехэй хүдэлмэрилшэд Н. Дубикова, С. Кокорина, В. Фёдорова, Н. Димова болон Л. Смирнова.

Ц. ЦЫРЕНЖАЛОВАЙ фото.

ТЕХНИЧЕСКЭ ДЭБЖЭЛТЫН ТҮЛӨӨ

ҮЛЭГДЭЛ, ХАЯДАҺАН ҮНЭТЭ ПРОДУКЦИ БОЛОНО

Оператор мэргэжэлтэй энэ эхэнэрэй гараараа али нэгэ оньһо хүдэлгэхэтэйнь адли, ута гэгшын модон үргэгдэжэ, конвейер дээрэ аалиханаар табигдаадхина. Операторнуудай бүүдхэ сооһоо складай талмай элеэр харагдана.

Хандагатайн леспромхозой оньһожоруулагдамал доодо складта автомат шахуу 12 лини тодхогдоо. Энэ складай барилга юһэдэхи табан жэлэй туршада хүсэндөө хүргэгдэжэ, модо сорт сортоорнь илгаха, ашаха хүдэлмэри дууһан оньһожоруулагдаһан байна.

Складай хүсэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүдэй ажал телевизоноор түхеэрэлгээр харуулагдадаг. Түбэй диспетчерскэ пунктһаа, операторнуудай бүүдхэнүүдһээ түхеэрэлгэнүүд хүдэлгэгдэнэ бшуу. Энэ склад Сибирь болон Алас-Дурна зүг доторoo түрүүшын иимэ томо, сүм оньһожоруулагдаһан склад болохо юм. Складай ашаглалгада оруулагдаһаар хэдэн жэл үнгэрөө. Эдэ жэлнүүдтэ үйлэдбэриин зарим ажал нарижуулагдаа, хэдэн шэнэ түхеэрэлгэ тодхогдоо.

— Гидроманипулятор манай ажал нилээд хүнгэн болгоо, — гэжэ оператор Зинаида Михайловна Грабовская хөөрэнэ. — Ажаллахада таатай зохид, эсэбэригүй байна.

— Гидроманипулятор модые багсаар бэшэ, харин нэгэ-нэгээрнь шагтагалан абана, — гэжэ леспромхозой парткомой секретарь Иван Ильич Соковиков нэмэнэ. Энэ түхеэрэлгэ операторай хүдэлмэри үнэхөөрөө нилээд хүнгэдхөө. Урдань складай талмай дээрэ лом бариһан хоёр-гурбан хүдэлмэришэн табигдажа, зарим ажал тэдэнэй гар хүсөөр хэгдэгшэ бэлэй.

— Шэнэ энэ түхеэрэлгэдэ хүдэлхын тула тусхай курса дүүргэһэн байнабди,— гэжэ З. М. Грабовская хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — Би тусхай дунда һургуулитайб. Шэтын лесотехникум дүүргээ һэм. Табан жэлэй туршада доодо складтамнай ехэ хубилалта болоо.

Үнэхөөрөө тиимэ. Хандагатайн леспромхозой хүдэлмэрилэгшэд гидроманипуляторнуудһаа гадна, үшөө хэдэн оньһон түхеэрэлгэ тодхоо. Тиигэжэ модо илгаха, отолхо, ашаха бүхы хүдэлмэри оньһожоруулагдаһан байна. Энээнэй ашаар модые үлэгдэл, хаядаһагүйгөөр хэрэглэхэ, шэнэ зүйлэй продукци бүтээн гаргаха гэһэн партиин XXIV съездын табиһан зорилго бэелүүлэгдэнэ бшуу.

Леспромхоз технологическа зомгооһо үйлэдбэрилжэ эхилээ. Һара бүхэндэ 3—4 мянган тонно зомгооһон Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинадта эльгээгдэнэ. Энэ продукци үйлэдбэрилгын хаядаһан, үлэгдэл Эрхүүгэй областиин Зиминскэ гидролизно заводто ябуулагдана. Урдань модо хюрөөдэхэдэ, элдэб үлэгдэл хаядаһан бага бэшэ гарадаг, минии хосордог һэн. Оньһожоруулагдамал доодо склад барибашье, модоной таирадаһа, үзүүр гэхэ мэтэ хэрэглэгдэдэггүй байгаа.

Энэ асуудал хэды удаа зүбшэн хэлсэһэнэй һүүлээр хэдэн шэнэ түхеэрэлгэ тодхохо шиидхэбэри абтаа һэн. Тиин модые холтоһонһоонь сэбэрлэхэ барабантай машина, гэшүүһэ тайраха «Медведь» гэжэ түхеэрэлгэ, модо отолон бутаруулха машина тодхогдоо. Республикымнай ой модоной промышленностьда энээнһээ урда хэрэглэгдээгүй үшөө нэгэ түхеэрэлгэ — гэшүүһэ ба модоной дээдэ үзүүр бутаруулха түхеэрэлгэ ашаглалгада оруулагдаба.

Шэнэ эдэ түхеэрэлгэнүүдтэ үйлэдбэрилэн гаргагдадаг модоной продукци ондоо тээшэ, тэрэ тоодо арһанай промышленностьда хэрэглэгдэдэг зүйлнүүдые бүтээдэг предприятинуудта эльгээгдэдэг болоо.

Һаяхан леспромхоздо үшөө нэгэ асуудал шиидхэгдээ. Ханын арболит гэжэ материал бүтээн гаргаха завод баригдажа, үлэгдэл, тайрадаһа дүүһынь хэрэглэхэ арга олдоһон байна. Арболидаар баригдаһан түрүүшын гэрнүүд Новоильинск тосхоной үйлсэдэ урган бодожо байнхай.

Хандагатайн леспромхозой доодо складһаа үдэр бүхэндэ 2.500 кубометр модон ашагдажа, ондоо тээшэ ябуулагдана. Зарим модон хилын саана, бусадынь арадай ажахын олон һалбаринуудта эльгээгдэнэ. Модоной үлэгдэл, хаядаһанһаа үйлэдбэрилэгдэһэн 3 мянган кубометр үнэтэ зүйл арадай ажахын хэдэн һалбарида хэрэглэгдэдэг болоо.

Леспромхозой коллектив юһэдэхи табан жэлэй туршада эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллаа. Үйлэдбэринь үргэлжэдөө шахуу оньһожоруулагдаһан байна. Техническэ дэбжэлтэ туйлаха гэһэн хараа шэглэлынь һайн үрэ дүнгүүдээ харуулба. Коллектив продукци худалдаха табан жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэээ. Табан жэлэй даабариһаа гадуур 2 миллион 625 мянган түхэригэй продукци худалдагдаха юм.

Д. САНЖИЕВ.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

ОВОЩ ҺАЙНАА[...] УРГУУЛАГША[...]

Ивалгын ОПХ-гай Л. Д. Дымбрыновагай б[...] овощ ургуулжа абаха табан жэлэйнгээ түсэб ү[...] дүүргээ. △ Түсэбэй ёһоор жэлдээ гектар бүриһөө зэргээр 216 центнер ургаса абаха байбал, тэрэнээ центнертэ хүргөө. △ Жэл бүри ажахыдаа ех[...] оруулна. Гансахан 1974 ондо энэ бригада бүхы гар[...] харюулаад, 86,6 мянган түхэриг сэбэр олзо оруулһа[...] на. △ Ажахын тоосоондо оруулагдаһан энэ бригада[...] бүри ВДНХ-гай хүндэлэлэй дипломдо, шанда хү[...] 1974 ондо автомашина «Москвич» абаһан [...] жэлдэ телевизорээр шагнагдаа.

КОММУНИСТ эхэнэр Лубсан Будаевна Дымбрыновагай хүтэлбэрилдэг бригада овощ һайнаар ургуулдагаараа республика доторoo суурхаһаар үнинэй. 1965 онһоо хойшо энэ бригадын абаһан ургаса жэл бүри гектарай 220—270 центнертэ хүрэнэ, зарим ургамалнуудай бүришье ехэ ургаса абтана. Энэмнай республика доторой дундаа зэргын ургасаһаа 2—2,5 дахин ехэ болоно бшуу.

Тиигэжэ энэ бригада овощ ургуулха табан жэлэйнгээ түсэб амжалтатайгаар бэелүүлһэн жэшээтэй. Түсэбтэ даабариин ёһоор, 38.835 центнер ургаса абаха байгаа һаа, тэрэнээ 39.576 центнертэ хүргөө.

Л. Б. Дымбрыновагай бригада хайшан гэжэ, ямар аргаар жэл бүри иимэ тогтууритай баян ургаса ехэ газар дээрэһээ туйлана гээшэб? Энээн тушаа тодорхойгоор хөөрэжэ үгэе.

ЭНЭ БРИГАДАДА 40 гектар газар даалгагданхай. Бригададань 14 хүн саг үргэлжэ ажалладаг. Тэдэндэ ДТ-54 түхэлэй хоёр трактор уһа сасаха ДДН-54 түхеэрэлгэнүүдтэйгээр, ДТ-25 түхэлэй хоёр трактор хабсаргагдаха элдэб машина, зэмсэгүүдтэйгээр үгтэнхэй.

Трактор, машинын хүсөөр газараа элдүүрилдэг, тарилга хэдэг, зурууд хоорондохиниень элдүүрилдэг, шоройень обоолжо үгэдэг, элдэб хорхой шумуул үгы хэхэ хоро сасадаг, хүрьһэндэ үтэгжүүлгэ оруулдаг, газараа ундалуулдаг байха юм. Морхооб, свёкло хуряаха хүдэлмэри зарим талаараа оньһожоруулагдаһан, мүн ашаа зөөхэ хүдэлмэри бүхыдөө машинаар хэгдэнэ. Тиимэһээ бригадын амжалтанууд механизаторнуудай хэр һайнаар, ханамжатайгаар ажаллаһанһаа ехээр дулдыдадаг гээшэ.

Бригадын гэшүүд агротехникын эрилтэнүүдые нарийнаар сахиха, хүрьһэнэй, сагай уларилай онсо өөрсэ илгаае харалсажа, тэрэнэй баримталха гэжэ оролдодог юм. Эдэнэр нэн түрүүн газараа һайнаар элдүүридэг, наг шэбхэ болон минеральна үтэгжүүлгэ дүрбэлжэн метр бүридэ ехээр оруулха, эрхим шанартай рассада ургуулха, тарилгаяа һайнаар уһалха, ургамалай хойноһоо хүсэдөөр харууһалха гэжэ бүхы хүсөөрөө оролдодог заншалтай.

Газараа гүнзэгыгөөр хахалхадаа, наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ оруулжа, баян ургасын үндэһэ һуури табидаг байна. Элдэб буртаг ногоо, хорхой шумуулые үгы хэхэ зорилго табидаг.

Намар, үбэлдөө зөөһэн аргал шэбхээ ехээр обоолжо, тэрэнээ хабартаа балуураар жэгдээр тараадаг гуримтай. Наг шэбхээ нэгшээжэ, гектарта 40—60 тонно хүртэхөөр оруулдаг. Илангаяа капуста, үгэрсэ, помидор тарихаа газараа шабхаар үтэгжүүлдэг байна.

Энээнэй хажуугаар хүрьһэндэ тукова селлхоннуудаар гектарай 3 центнер аммиачна селитрэ, 3 центнер суперфосфат, 1 центнер калийна дабһа гү, али хлортой кали оруулдаг байха юм. Капуста тариха газарта калийна үтэгжүүлгэ гектарай 2 центнер хүрэтэр нэмэжэ тараагдана.

Тиигэжэ наг шэбхэһээ гадна, гектар бүридэ 7—8 центнер минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдана бшуу.

Наг шэбхэ болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдээ иимэ хэмжээтэйгээр тарааһанайнгаа һүүлээр намартаа гү, али хабар эртэ үрэжэлтэ хүрьһэнэйнь зузаанай зэргээр, 20—22 сантиметр гүнзэгыгөөр газараа хахална.

Бригадын гэшүүд газараа саг соонь уһалха хэрэгтэ ехээр анхарна. Юуб гэхэдэ, огородой эдеэн уһанда ехэ дуратай, уһанай дутабал, ургаса доошолдог, тэрэнэй шанар муудадаг гэжэ мэдээжэ. Эндэ газар ундалуулха уһалууриин инженернэ түхеэрэлгэ бии. Газараа бүхыдэнь ДДН-45 түхэлэй уһа сасадаг түхеэрэлгээр тусхай нормын ёһоор уһалжа үрдинэ.

ҺАЙНААР ургуулагдаһан, саг соогоо газарта һуулгагдаһан рассада гээшэ баян ургаса абахада гол һуури ээлдэг гэжэ Лубсан Будаевна сэхэ мэдүүлдэг. Манай зэндэхи шэмэрүүн уларилтай нютагта рассада хэрэглээгүйдэ аргагүй ха юм.

Теэд рассада ургуулха гээшэ ажал ехэтэй, дүршэл шадабари хэрэгтэй хүдэлмэри байһаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ. Эндэшье түрүү бригада шэнэ онол аргануудые хэрэглэһэн байна. Эдэнэр «Слава» сортын капустын рассадые хүйтэн байра соо ургуулдаг болоһоор үнинэй. Энэ ушарта рассада һайнаар үндэһэлнэ, хүйтэндэ дадаhан байна бшуу. Тиимэ рассадые полидо һуулгахада түргэнөөр ургадаг, хүйтэнһөө айдаггүй байна. Хүйтэн байра соо ургуулагдаһан рассада аргал хэжэ дулаасуулагдадаг парник соохиһоо 30 процент хямда сэнтэй байжа, ургасын өөрынь үнэ сэн хямдаруулгада ехээр нүлөөлдэг гээшэ.

Һүүлэй хоёр жэлдэ Лубсан Будаевна дулаанда дуратай помидорой рассадые баһа иимэ хүйтэн байра соо ургуулдаг болоо.

— Урдань 5 гектарта таригдаха помидорой рассада ургуулхын тула 500—600 тонно шэнэ аргал зөөжэ абадаг байгаабди. Энэ ехэ аргалаа гараараа хэжэ, 2—3 дахин урбуулха, онгилхо хэрэг гарадаг байгаа. Мүнөө [illegible] —гэжэ Лубсан Будаевна хөөрэбэ.

Теплицэ соо табигдаһан нэгэ рама дээрэ 1500—1600 помидорой жэжэ рассада ургуулаад, тэрэнээ хүйтэн байрын 3 рамада тараажа һуулгаад, газарта таригдаха болоторнь байлгана.

Помидорой рассада һуулгаха хүйтэн рассаднигаа эдэнэр бүри намарһаа б[...] байна.

Иимэ гуримаар ур[...]даһан помидорой расс[...] таршаг, бүдүүн эшэт[...] сагар һайн үндэһэтэй[...] набшатай байдаг. Инг[...]гуулагдаһан рассада[...] 30, тэрэнһээшье дээ[...] центээр хямда сэнтэй юм. Энэмнай республ[...]тор түрүүшынхеэ хэр[...]жэ байһан арга мүн.

ЛУБСАН Буда[...] бригадада ажал[...]һэ нарядгүй, аккордно[...] ёһоор, ажахын то[...] гурнмаар үгтэдэг [...] табан жэл үнгэрбэ. [...]дэлдэг хүнүүдтэ [...] түлөөһэн продукци[...]гээр үгтэнэ.

Түсэбһөө үлүү абаһа[...]дукциин 20 процент[...] сэнгынь тэдэнэртэ түлэг[...] Жэшээнь, 1974 он[...] Дымбрыновагай бригад[...] 10.780 түхэригэй п[...] түсэбһөө үлүү абаһан [...] Тиигэжэ тэдэнэртэ 21[...] хэриг нэмэлтэ түл[...]шан үгтэһэн байна [...] бригадын гэшүүд у[...] тушааһан продукци[...] түлөө 33.920 түхэриг [...] абаха ёһотой байгаа. Э[...] жэлэй туршада эд[...] 25.415 түхэриг салин [...]дөө. Тиимэһээ тэдэнэр [...] эсэстэ 8505 түхэриг [...] абаа. Ондоогоор хэлэбэ[...]гадын гэшүүн бүхэн [...]лан абаһан салингай [...]риг бүхэндэ 30 мүнгэ [...]тэ түлөөһэ, 9 мүнгэ ша[...]мэжэ үгтэһэн байна.

— Иигэжэ [...] хүн бүхэн баян ургаса [...] гэжэ үнэн сэдьхэлһээ [...]додог гэшэ, — гэжэ Л[...] Будаевна баяртайгаа[...]бэ.

Лубсан Будаевна [...]гөө дүй дүршэлые [...] нюнгүйгөөр ерэһэн лэ х[...]тэ хөөрэжэ, хэлэжэ [...] Мүнөө энэ бригада [...] дүй дүршэлэй ёһотой һ[...]ли болонхой.

Лубсан Будаевнагай [...] ажалые парти, правите[...] үндэрөөр сэгнэнэ. Тэрэ [...]лай Улаан Тугай орде[...] хэдэн медаляар шагнаг[...] Суута бригадирта «Бур[...] АССР-эй габьяата агро[...] гэһэн алдар нэрэ олго[...]хой. Хэдэн удаа СССР ВДНХ-да хабаадаг[...] [illegible] 1971 [...] Лубсан Будаевна СССР[...] ВДНХ «Москвич» [...] [illegible] визор шанда хүртэһэн [...]

Б. ГОМБОЕ[...]
Буряадай хүдөө ажах[...] туршалгын станци[...] ахалагша эрдэм[...] хүдэлмэрилэгшэ, Б[...] АССР-эй габьяа[...] агроно[...]

ҺААЛИШАДАЙ ОРОЛДОЛГЫН ЛЭ АШААР

XXV съезддэ зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан «Арадай ажахын 1976—1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдэй» проектые мүн лэ тус совхозой малшад болон һаалишад ехэ һонирхон уншаһан, танилсаһан байна. Совхозой һаалишад партиин XXV съездые угтуулан дэлгэрэн социалис мүрысөөндэ оролсон, горитой оролдолго гаргаһ хүдэлжэ байнхай. Тиин юһэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ һү һааха түсэбтэ даабарияа октябрь соо дүүргэһэн байна.

Ажахын 2-дохи отделенидэ дүй дүршэлтэй һаалишад олон юм. Һаалишадай аймаг доторхи мүрысөөнэй дүнгөөр түрүү һаалишад Ж. Маланова, Ф. Барнева, С. Цыбикова, Н. Барышевцева 11 һарын туршада үнеэн бүриһөө 1.382—1709 килограмм һү һааһан байна.

Мүнөө мал ажалай эгээл харюусалгатай халуун хаһа—үбэлжэлгэ түлэг дундаа ябажа байна.

Ц-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА.

Хори.

Ахын аймагай «50 лет Октября» колхоздо үнинэй дүй дүршэлтэй болоһон адуушан, үхэршэн аха дүү хоёр Бадма, Базар-Сада Нахацаковтан ажалладаг юм. БурАССР-эй Верховно Соведэй депутат Базар-Сада Цыреторович 250 толгой хайнаг, һарлаг үхэрнүүдые харадаг. Суута үхэршэн үбэлэй һаранүүдта малаа һайнаар харууһалжа, шэгнүүрыень нэмээхээр ажаллажа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: аймагай мэдээжэ үхэршэн Базар-Сада Нахацаков; тэрэнэй харууһалдаг үхэрнүүд бэлшээридэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

АЛАС-ДУРНЫН ХИЗААРТА

Совет Алас-Дурна зүг — СССР-эй экономическа эгээл ехэ район мүн. Тэрэ зургаа миллион дүрбэлжэн километр газар дайда дээрэ хабтайн нэмжынэ. Эндэһээ, Номгон далайн эрьенүүдһээ, Эхэ оронoймнай ажалай үдэр эхилдэг. Советскэ Союзай газар дээгүүр гарадаг сагай арба нэгэн бүһэлүүрэй табаниинь Приморьин болон Хабаровска хизаарнуудай, Амарай, Камчатска, Магаданай болон Сахалинай областьнуудай, мүн Яхадай АССР-эй газар дээрэ тудана.

Түсэбтэ юһэдэхи табан жэлэй турша соо болоһон гайхамшаг ажал хэрэгүүд тухай хизаарнууд болон область нуудай партийна совет органуудай хүтэлбэрилэгшэд ТАСС-ай корреспондентнүүдтэ иигэжэ хөөрэбэ.

БАЯН ДЭЛГЭР БАЙДАЛ

Сахалинай ажалшадай депутадуудай областной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. В. Шевцов иигэжэ хөөрэнэ:

— Түсэбтэ юһэдэхи табан жэлэй социальна программа хадаа һомологдоһон, мүнгэнэйнгөө хэмжээгээр үнгэрэгшэ табан жэлэйхиһээ үлүү болоно. Энэ программын дүнгүүд Сахалин, Курильска олтирогуудай ажалшадай байдалһаа элеэр харагдана.

Манай областиин ажалшадай материальна болон соёлой хэмжээ саашадань дээшэлүүлгэ энэ социальна программын дүнгүүдэй нэгэн болоно. Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай һарын дунда зэргын салин хүлһэн эндэ 270 түхэригһөө дээшэ болоно. Арадай хэрэглэлэй эд бараа бүтээн гаргалга хараа байса дээшэлээ. Шэнэ предприятинүүдые б[...]най, хуушануудыень һа[...] шэнэлһэнэй ашаар 630 [...] шэнэ эд бараан гарга[...] болоһон байна. Облас[...] магазинуудта худалда[...] эд бараанай гурбанайнь [...] хуби нютагтаа үйлэдбэр[...]дэдэг юм.

Юһэдэхи табан ж[...] туршада областиин гэр [...]ра нэгэ хахад миллион [...] бэлжэн метрээр ехэ б[...] Энэнь наймадахи табан [...]лэйхидэ орходоо, 250 [...] гаар ехэ болоно. 32 [...] бүлэ шэнэ байра толло[...]

Партиин XXV съезд[...]рюулжа, КПСС-эй ЦК-[...] гаргаһан «СССР-эй а[...] ажахые 1976—1980 он[...]та хүгжөөхэ гол шэгл[...]дэй» проектые Саха[...] ажалшад анхаралта[...] шэнжэлэн үзэнэ. Энэ [...] документ совет хүнэй [...]дал тухай, манай [...]

ПАРТИИН ЭЛИТЭ АЖАЛ ЯБУУЛАГША

(М. В. Фрунзе Сибирьтэ сүлэлгэдэ)

Советскэ Союзай Коммунис партиин элитэ ажал ябуулагша, Эхэ оронойнгоо Зэвсэгтэ Хүсэнүүдые эдэбхитэйгээр байгуулагшадай нэгэн революционер Михаил Васильевич Фрунзиин наһанһаа нүгшэһөөр тэбхэр табин жэл үнгэрбэ. М. И. Калинин Улаан талмай дээрэ революционерэй хүүрэй дэргэдэ ингэжэ хэлэһэн юм: «Хэдэн зуугаад, мянгаад большевигууд хаанта засагтай ами бэеэ гамнангүй тэмсэн унаа, мүн тэдэнэй хажуугаар зарим нэгэн зориггүйдэжэ, партиһаа, тэрэнэй тэмсэлһээ бэеэ абажа холодоо. Харин большевигүүдэй багахан хубинь үлэжэ, хатуужаа, шэн зоригоор хүсэжөө. Эгээл эдэнэрэй дунда М. В. Фрунзе бии һэн... Тиимэһээ Михаил Васильевич Фрунзиин бүхы ажал ябуулга, ами наһаниинь залуу нүхэдтэмнай жэшээ болог».

М. В. Фрунзе революционно тэмсэлэйнгээ түлөө найма шахуу жэл хаанта засагай түрмэнүүдтэ һууһан юм. Тиигэжэ бэень муу болоһон байна. Энэ ушарһаа хаанта засагаархид большевигэй эрхэ сүлөөгэй түлөө һанал бодол дараабди гэжэ бодоод, М. В. Фрунзые 1914 оной ... Сибирьтэ ходоодо ажаһуухаар сүлөө һэн.

Эрхүү хотоһоо хойшо хоёр зуугаад модоной газарта Лена мүрэнэй эхин багта Манзурка гэжэ ехэ тосхон тайга соо оршодог юм. Революционер Россин түбһөө холо энэ тосхондо полициин шанга харууһан доро 1914 ондо сүлэгдэһэн байна.

Михаил Васильевич Манзуркада арба һарын туршада (1914 оной сентябрьһаа 1915 оной июль хүрэтэр) сүлэлгэдэ байһан. Революционер тухай, тэрэнэй эндэ байхадаа баяд ноёдой урдаһаа тэмсэлээ үргэлжэлүүлһэн тухай Манзуркын наһатай хүн зон мүнөөшье хөөрэдэг. Энэ хөөрөөнүүдынь арад зоной революционертэ дуратай, тэрэнэй хэрэгэй зүб байһые гэршэлнэ.

Эндэхи таряашад тиихэдэ ехэ муу байдалтай бэлэй. Политическэ сүлэлгэдэ эльгээгдэгшэд бүришье һаа зоболог, түлидаг байгаа. М. В. Фрунзе модошо дарханшье болоод хүдэлхэ, агнуури, загаһашье бариха баатай бологшо һэн. Теэд хэдышье ажал хэһаань, олоһон олзонь эдеэ хоолдонь хүрэдэггүй бэлэй. Тосхондо үнинэй ажаһуудаг П. А. Шошин революционерэй байра байдал тухай ингэжэ хөөрэһэн байна: «Түрүүн Михаил Васильевич таряашадай ноёной тэрэг хүтэлбэрилэгшөөр ажаллаа. Удаань дарханай ажал эрхилээ бэлэй. Өөрынгөө таһаг соо дарханай түхеэрэлгэнүүдые хэһэн, зэр зэмсэг суглуулһан байха юм. Ехэ бэрхээр дархалдаг һэн. Стол, шкаф болон бэшэшье юумэнүүдые уран шадамараар бүтээдэг бэлэй. Михаил Васильевич манай бүлэдэ стол дархалжа бэлэглээ һэн. М. В. Фрунзе ажалша бэрхэ хүн һэн даа. Миин һуужа байжа шададаггүй-һөөл түлеэ тайража хахалжа байдаг бэлэй. Михаил Васильевич политическэ сүлэлгэдэ эндэ эльгээгдэһэн Розенберг, Гринбергтэй заримандаа агнуурида гарадаг, загаһа баридаг һэн. Үдэшэндөө М. В. Фрунзе түрмэдэ һууһан тухайгаа, тэндэһээ тэрьедэһэн зон тухай хөөрэхэдөө, һаяын сагта ажабайдалдамнай ондоо шэнэ хубилалтанууд болохо гэжэ хэлэдэг бэлэй. «Революционерэй эхэдээ бэшэһэн бэшэг соо иимэ мүрнүүдые уншанабди: «Эндэ мүнөө хүйтэншэг, намарай гоё саг болонхой. Ингээд лэ энэ дороо үбэл ерэжэ, дулаан хубсаһагүй һаа бэрхэтэйшэг болохонь даа. Эндэ ажал хэжэ, мүнгэ олохомни гэжэ һанаха юумэ байхагүй. Ехэл муу байна. Буу үгы байһандаа ехэ халагланаб! Гон лэ агнуурида ябахаар газар... Мүнөө хүн зонтой танилсанаб, тиин буряад пууринда ошожо, үхибүүдые ном бэшэгтэ һургаха хүсэлэнтэйб. харин даб дээрээ дарханай ажал эрхилхэ гэхэдээ, зэр зэмсэг худалдажа абаха мүнгэн үгы...».

Михаил Васильевичые тосхонойхид хүндэлдэг, тэрээнтэй уулзажа хөөрэлдэхэ, үгэ андалдаха гэжэ оролдодог һэн. Михаил Васильевич үгытэй ядуу хүн зондо шадаха зэргээрээ туһа хүргэдэг һэн. Тиигэжэ эндэхи баяшуулай арад түмэниие хашаһан, хайраһан тухай зарга бэшэг таряашадта бэшэжэ үгэдэг, уншаха газетэ, ном, мүн бэшэшье асуудалнуудаар заха заабаринуудые үгэдэг байгаа.

Политическэ сүлэлгэдэ эльгээгдэһэн зон ондо ондоо гэрнүүдтэ байрлуулагдадаг һэн. Энэ ушар хадаа сүлэлгэдэ байһан революционернүүдһээ хаанта засагаархидай айһанай тэмдэг болоно. Олоороо сугларжа хөөрэлдэхэ, ном уншаха гээшэ хориюултай бэлэй.

Манзуркада сүлэлгэдэ эльгээгдэһэн хүн бүхэн политическэ литературын шэнэ зохёолнуудые уншадаг һэн. В. И. Ленинэй зохёолнуудтай бултадаа танилсадаг байгаа. М. В. Фрунзе марксизмын үзэл суртал тухай, В. И. Ленинэй зохёолнууд тухай хүн зондо хөөрэжэ үгэдэг һэн. Михаил Васильевич «Правда» газетэ, «Просвещение» гэжэ журнал абадаг бэлэй.

М. В. Фрунзе сэрэгэй асуудалнуудаар номуудые арай гэжэ олоод, сэрэгэй мэргэжэл шудалха кружок эмхидхээ һэн. Сүлэгдэһэн зоной дунда тус кружок «сэрэгэй академи» гэжэ нэрлэгдэдэг байгаа. Кружогой гэшүүд сэрэгэй теори, сэрэгэй асуудалнуудаар номуудые уншадаг бэлэй. Хэшээлнүүдынь дарханай мастерской соо болодог һэн.

1914 оной декабрьда М. В. Фрунзе Павел Гусев нүхэртөө Владимирскэ централ ингэжэ бэшээ һэн: «Дарханай мастерской нээхээ байнаб. Кооперативна предприятинуудые нээхын түлөө тэмсэнэбди. Сүлөөлтэдэ зорюулагдаһан сотсолбори хэблэхэ гэжэ һанаа һэм. Теэд мүнөө аргагүй байна. Гансал дайн бүхы зоной зүрхэ сэдьхэл шатаанхай. Михаил Васильевич бэшэгүүдэйнгээ доро «Арсений» гэжэ партийна нюуса нэрээ табидаг бэлэй. Тиигэбэшье 1915 оной июньдэ засаг түрынхид тус нюуса нэрын эзэн хэн бэ гэжэ тухайлба.

Жандармнууд Фрунзиин нүхэдэйнь ябуулдаг үйлэ хэрэгүүд тухай мэдэһэн байна. Эдэнэр хаанта засагта эсэргүү хөөрэлдөөнүүдые таряашадай дунда үнгэргэһэн, Петроградай болон Эрхүүгэй большевигүүдтэй бэшэг абалсаха хэрэг эмхидхэһэн, Манзуркадахи социал-демокрадуудай партийна бүлэгэй устав зүбшэн хэлсэһэн, харилсан туһалалсалгын нюуса касса байгуулһан, уран һайханай концерт наада табихадаа, хоригдоһон, революционно дуунуудые дууулаһан, М. В. Фрунзиин эрхэ сүлөөгэй түлөө мүрнүүдтэй шүлэгүүд хүн зоной дунда тараагдаһан байна.

1915 оной нюлиин 31-дэ жандармнууд гэнтэ ерээ бэлэй. Тиигэжэ сүлэлгэдэ байһан зоной 15-ниинь тушаагдаа һэн. Тэрэнэй тоодо М. В. Фрунзе бии байгаа.

Михаил Васильевич һөөргоо түрмэдэ һуухагүйн тулада Эрхүү хотодо дүтэхэнэ оршодог Оёк тосхондо ерээд байхадаа, нүхэдэйнгөө аша туһаар тэрьедээ бэлэй. Тиин Шэтэ хүрэнэ, эндэхи партийна организацитан холбоо тогтоогоо һэн. Михаил Васильевичые нүхэдынь ажалда оруулалсажа үгөө бэлэй. М. В. Фрунзе ажалаингаа эхэнхи сагые Шэтэ Эрхүү хоерой хоорондо харгыда үнгэргэдэг байгаа. Революционерэй ажал ябуулга, намтар шэнжэлэгшэ В. Архангельский ингэжэ бэшэһэн байдаг: «Михаил Васильевич түмэр харгыгаар ябажа байхадаа, партийна хүдэлмэрилэгшэдтэй танилсадаг һэн. Тиигэжэ Фрунзе В. И. Ленинэй үнинэй нүхэр Миха Цхакая гэгшэтэй танилсажа, нүхэд болоһон байна. Мүн энэл үедэ М. В. Фрунзе Гүрэнэй II дүүмын гэшүүд, большевигүүд В. Серов, А. Вагжанов гэгшэдтэ мүнгэ, партийна литература асардаг байһан.

М. В. Фрунзе манай хотодо—тиихэдэ Дээдэ-Үдэ ходы дахин ерэһэн байха юм. Залуудаа «Арадай сүлөө» гэдэг нюуса народническо бүлэгэй гэшүүн байһан А. П. Калтановский гэгшэтэй эндэ танилсажа нүхэсөө. Һүүлдэ А. П. Калтановскиин басаган Софья Алексеевна Михаил Васильевичай һамган болоо һэн.

Уданшьегүй Шэтэдэ М. В. Фрунзиин хойноһоо полициинхид харууһа хэжэ эхилээ бэлэй. Эндэ байхань аюултай боложо, Михаил Васильевич Москва руу ошоһон юм.

...Манзурка тосхоной захадахи багахан гэр хооһон, жэн балай байдаггүй. Мүнөө энэ гэр соо М. В. Фрунзиин дурасхаалта музей нээгдэнхэй. Совет арад баатар хүбүүдэйнгээ габьяата хэрэгүүдые хэзээшье мартахагүй.

И. ЯРНЕВСКИЙ.
Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай доцент.

ЯХАДАЙ ТЕАТРАЙ ХУБИТА

П. А. Ойунскиин нэрэмжэтэ яхад драмын театрай зүжэгүүд тухай гансашье Яхадай АССР-тэ бэшэ, хүршэ область, республикануудта мэдээжэ болонхой.

1925 ондо арадай театрай (мүнөө ород драмын театр) дэргэдэ Яхадай национальна труппа эмхидхэгдээ һэн. Яхад хэлэн дээрэ эгээл түрүүн Н. Неустроевой «Злой дух» гэһэн зүжэг табигдаа бэлэй. Энэл сагһаа хойшо яхад драматическа театрай хүгжэлтэ эхилээ һэн. 1930 ондо энэ труппа ород театрһаа таһалагдажа, бэеэ даанхай театр-студи болобо.

Яхадай театральна искусствын хүгжэлтэ хадаа артистнуудые, мэргэжэлтэдые бэлэдхэн һургалгатай сэхэ холбоотой ха юм. Бэлигтэй хүбүүд, басагад Эхэ ороной дээдэ һургуулинууд—М. С. Щепкинэй нэрэмжэтэ театральна дээдэ училищида. Москвадахи А. В. Луначарскиин нэрэмжэтэ, Ленинградтахи А. Н. Островскиин нэрэмжэтэ театральна институдуудта һуража гараа.

А. В. Луначарскиин нэрэмжэтэ театральна институдые Яхадай студиин түрүүшын бүлэг 1936 ондо дүүргэжэ гараа һэн.

Энэ бүлэг хадаа А. Островскиин «Залинта аадар», А. Корнейчугай «Платон Кречет», А. Афиногеновэй «Далекое» гэһэн зүжэгүүдые Москвагай режиссернуудай ударидалга доро табиһан юм. Тэрэ бүлэгэй түлөөлэгшэд—РСФСР-эй, ЯАССР-эй арадай артистнууд М. В. Слепцова, М. Д. Слепцов, РСФСР-эй габьяата, ЯАССР-эй арадай артист А. П. Петров гэгшэд мүнөөшье болотор сценэ дээрэ наадаһаар. ЯАССР-эй габьяата артистнууд Н. Д. Избеков, М. Н. Белолюбская гэгшэд амаралтада гаранхай. Габьяата артистнууд Н. Л. Слепцов-Туобулахов, Г. П. Алексеев, Н. П. Харитонов болон бусад яхад театрай хүгжэлтэдэ ехэ хубитаяа оруулһан.

М. С. Щепкинэй нэрэмжэтэ театральна училищиие Яхадай драмын хоёрдохи студи 1955 ондо дүүргээ һэн. Тэдэнэр А. Островскиин «Саһан хүүхэн», В. Шекспирэй «Ромео ба Джульетта», П. Павленкын «Зол жаргал» гэһэн зүжэгүүдые асараа бэлэй. СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат В. Н. Пашенная, РСФСР-эй болон ЯАССР-эй габьяата артист Л. И. Дейкун, РСФСР-эй габьяата артист И. В. Полонский гэгшэдэй хүтэлбэри доро эдэ зүжэгүүд табигдаа һэн.

Энэ бүлэгэй түлөөлэгшэд —РСФСР-эй болон ЯАССР-эй габьяата артист Ф. Ф. Потапов, ЯАССР-эй арадай артистка А. Д. Иванова, ЯАССР-эй габьяата артистнууд А. И. Кузьмина, М. Н. Гоголев, Т. М. Мыреева, М. С. Канаева, С. П. Федотов, А. К. Адамова, А. А. Габышев болон бусад бэлиг шадабаряа хурсадхан хүдэлнэ.

СССР-эй арадай артист Д. Ф. Ходулов, РСФСР-эй болон ЯАССР-эй габьяата артист В. А. Саввин, ЯАССР-эй арадай артист Г. Г. Колесов, ЯАССР-эй габьяата артист Я. П. Кычкин гэгшэд театрай сценэ дээрэ наадана.

1933 онһоо 1961 он болотор театрай ахамад режиссероор РСФСР-эй болон ЯАССР-эй арадай артист С. А. Григорьев хүдэлөө һэн. Тэрэнэй хүтэлбэри доро 80 дахин зүжэг табигдаа. РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша, ЯАССР-эй арадай уран зурааша Г. М. Туралысов гэгшэ тэрээнтэй хамта 30 гаран жэлдэ хүдэлжэ, театральна искусствын хүгжэлтэдэ ехэ хубитаяа оруулаа.

РСФСР-эй болон ЯАССР-эй габьяата артист Ф. Ф. Потапов 1961 онһоо хойшо театрай ахамад режиссёроор хүдэлнэ. Үнгэрһэн энэ туршада тэрэнэй хүтэлбэри доро 40 гаран зүжэг табигдаа. Нэрлэбэл, П. Ойунскиин «Улаан боо», И. Гоголевой «Лена мүрэнэй үглөөгүүр», Ч. Айтматовай «Материнское поле», В. Шекспирэй «Макбет», М. Каримай «Һарын хиртэһэн һүни», «Салават», А. Корнейчугай «Фронт», С. Даниловай «Яхадуудай үмэнэһөө» болон бусад зүжэгүүд табигдаа һэн.

Яхад артистнууд В. И. Ленинэй образые сценэ дээрэ харуулха талаар ехэ оролдолго гаргаа. РСФСР-эй болон ЯАССР-эй арадай артист П. М. Решетников, СССР-эй арадай артист Д. Ф. Ходулов, ЯАССР-эй арадай артист А. Е. Ефремов, РСФСР-эй болон ЯАССР-эй габьяата артист Ф. Ф. Потапов, ЯАССР-эй габьяата артист М. Н. Гоголев гэгшэд агуу Ленинэй рольдо наадажа, бүхы дэлхэйн ажалшадай вождиин образые үнэншэмэ тодоор харуулдаг байгаа.

1948 ондо Яхадай гүрэнэй национальна театрай үндэһэ һуури дээрэ хүгжэмтэ-драмын театр байгуулагдажа, нилээд олон оперо, хүгжэмтэ комеди табяа.

1957 ондо энэ театр Москва хотодо литература, искусствын үдэрнүүдэй үедэ «Ньюргун-Боотур» гэһэн оперо амжалтатайгаар харуулаа һэн. Энэ коллективэй хүгжэмтэ зүжэгүүд Шэтын областиин Агын национальна округой, Тувын АССР-эй, Магаданай областиин, Башкирай АССР-эй ажалшадта харуулагдаа.

Яхад драмын театрай артистнуудай уран шадабари, бэлиг жэлһээ жэлдэ урган хүгжэнэ. Шэнэ шэнэ хүнүүд театрта ерэнэ. Жэшээлхэдэ, 1972 ондо М. С. Щепкинэй нэрэмжэтэ театральна училищи дүүргэжэ, 22 хүбүүд, басагад театртамнай ерэнхэй. Эдэ артистнууднай Л. Леоновой «Золотая карета», Г. Ейермансын «Гибель Надежды», Д. Ленскиин «Преступница и воспитанная» гэһэн зүжэгүүдые хүн зондо харуулжа, олониие баясуулаа.

Яхад драмын театрай хүгжэлтэдэ ород совет драматурги ехэ нүлөө үзүүлээ. Databases Ородой болон совет классигуудай зохёолнууд манай театрай сценэ дээрэ олоор табигдана.

Уран зохёолшод П. Ойунский, А. Софронов, Н. Неустроев, Д. Сивцев-Суорун-Омоллон, С. Ефремов, Н. Мординов, В. Протодьяконов, М. Гоголев, И. Находкин, С. Данилов болон бусад яхад драматургиин хүгжэлтэдэ өөһэдын ехэ хубита оруулаа.

Энэ жэлэй сезондо манай театр шэнэ зүжэгүүдые олоор табижа байна. Жэшээлхэдэ, М. Гоголевой «Зоригтойшуул тухай дуун», С. Ефремовэй «Ахэ дүүнэр», В. Розовой «Дүрбэн дуһал» гэһэн зүжэгүүдые табина. КПСС-эй XXV съездэдэ зорюулжа, А. Салынскиин «Мария» гэһэн зүжэгые табихань.

Театрай репертуарай улхэ шанар тухай уншагшад тон һайнаар мэдэнэ ёһотой. Тэрээнэй хүмүүжүүлхы үүргэ угаа ехэ бшуу. Театрай табиһан асуудалнууд хадаа хүнүүдэй гансашье ухаанда хадуугдаха бэшэ харин зүрхэ сэдьхэлыень хүдэлгэхэ, шэнэ бодол түрүүлхэ ёһотой.

Һайнаар, амжалтатайгаар табигдаһан зүжэг хадаа ямаршье наһатай, залуушье, хүгшэншье хүнүүдые шэнэ амжалта, шэнэ хэрэгүүдтэ зоригжуулха зэргэтэй бшуу.

Театрай хүдэлмэри—коллективэй ехэ оролдосын үрэ мүн. Тиимэһээ эндэ гансашье артистнууд бэшэ, драматургнууд, композиторнууд, уран зураашад театральна искусствын хүгжэлтэдэ өөһэдын хубитые оруулха зэргэтэй.

Үнгэрэгшэ 1975 оной декабрь һара соо манай театрай 50 жэлэй ой тэмдэглэгдэбэ.

Табин жэл! Бага бэшэ болзор. Энэ хугасаада манай театр 10 мянга дахин зүжэг табижа, хоёр миллионһоо үлүү хүн зон тэдэниие харaһан байна.

Ингэжэ манай драмын театр табин жэлэй туршада хүн зониие хүмүүжүүлхэ, коммунизм байгуулха хэрэгтэ зоригжуулха талаар бага бэшэ хубитаяа оруулаа.

В. БОСИКОВ.
Яхадай АССР-эй культурын министрэй орлогшо.

ЗАПОРОЖИ. «Запорож трансформатор» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй предприятиин ехэ вольтын туршалгануудай цехтэ 1.000-һаа миллион киловатт хүрэтэр хүсэтэй трансформаторнууд һуулшын туршалгануудые гаража байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: цехэй туршалгын станцида. Слесарь-электро-хабсаргагша Сергей Кишинец туршалга гараха түхеэрэлгэнүүдые бэлдэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

КОММУНИСТ ТУХАЙ ХӨӨРӨӨН

БАГШЫН БЭЛИГ

Галина Павловна Воробьёва Горький хотын хоёр жэлэй багшанарай институт дүүргээд, Буряадай АССР-тэ хүдэлхөөэ ерэһээр хори гаран жэл болобо. Энэ үе соо хэдэн зуугаад хүниие һургажа гаргаа гээшэб? Тэрэ өөрөөшье лаб харюу үгэжэ шадахагүй хаш даа. Гэбэшье багша, врач, инженер, техник, механизатор, һаалишан, хонишон, эрдэмтэн мэргэжэлтэй болоһон һурагшанартаяа ходо уулзахадаа, үнэн зүрхэнһөө омогорходог, багшын ажалай хэды шэнээн ехэ туһатай, гүрэн түрын удха шанартай байһыень дахин дахин ойлгожо, бүри һайнаар, бүри амжалтатайгаар хүдэлхые эрмэлзэдэг.

Галина Павловна Воробьёва Бэшүүр тосхондохи Ленинскэ дунда һургуулида хори гаран жэл соо математика заана. Тиихэдээ суггаа хүдэлдэг нүхэдэйнгөө дунда ехэ хүндэтэй болонхой. Даажа байһан ажалдаа тон харюусалга ехэтэйгээр хандажа, хододоо түрүү зэргэдэ ябаха гэһэн коммунистын үндэр үүргые амжалтатайгаар бэелүүлнэ.

Тэрэнэй хэшээлээ яажа үнгэргэхые харахада урматай даа. Хэшээлэй эхилхэһээ хэдэн минута урда ерээд, самбар дээрэ гэрэйнь даабариие һурагшанарта бэшүүлдэг. Тиигээд хэшээлэй эхилхэдэ, үхибүүд самбарта дуудагдажа, тус даабариие яажа хэхые саг дары харуулаад орхидог. Тиигээд урда хэшээлдэ үзэһэн материалаар асуудалнуудые һуража, һурагшанарай хэр һайн бэлэдхэлтэй ерэһэниие шалгадаг.

Удаань энэнтэй нягта холбоотойгоор шэнэ материалаа үзэжэ эхилдэг. Тиихэдээ Галина Павловна ехэ ойлгосотойгоор, һайнаар тайлбарилжа шададаг гэжэ онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Шэнэ материалда хэр ойлгоһые шалгахадань һурагшанар ехэ эдэбхитэйгээр харюусажа, багшын үндэр шадабариие гүйсэдөөр гэршэлдэг байһыень би нэгэнтэ бэшэ хараһан, үнэн зүрхэнһөө баясаһан байнаб. Үхибүүд ехэ орёо, хүндэ темые тиимэ һайнаар ойлгожо, тоб гэмэ харюунуудые үгэнэ ха юм.

Ингэжэ хэшээлэйнгээ минута, секунда бүхэниие аша үрэтэйгөөр хэрэглэжэ шадаха гээшэ энэ багшын ехэ бэлигтэй байһаниие тодоруулна. Үнэхөөрөөшье, ямаршье үхибүүнтэй үгэеэ ойлголсожо ядангүй, тэдэнэй зүрхэ, сэдьхэлдэ таараха «түлхюурхэниие» олоод лэ математика болоод бусадшье предмедүүдтэ һонюушыень һэреэжэ шададаг.

Галина Павловна эрдэм мэдэсээ саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ байдаг. Тэрэ Буряадай багшанарай институдай физико-математическа факультет заочноор дүүргэнхэй. Гадна багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлдэг институдта жэл бүхэндэ шахуу ехэ дуратайгаар ерэдэг. Иимэ багшын бэлиг шадабаринь жэлһээ жэлдэ улам хүгжэжэ, батажажа байһаниинь гайхалгүй даа.

Нүхэр Воробьёва классые хүтэлбэрилэгшөөр ходо хүдэлнэ. Тиихэдээ хүмүүжүүлгын ехэ хүдэлмэри ябуулжа, залуу багшанарта үльгэр жэшээ харуулжа байдаг. Гадна түрэлхидэй дунда горитой хүдэлмэри үнгэргэжэ, эдэнэрэй дунда нилээд хүндэтэй болонхой.

Тиимэһээ түрэлхид тэрээндэ ходо ерэжэ, зүбшэл, заабари һуража абадаг заншалтай. Гадна һургуулиин завучаар олон жэлэй туршада хүдэлһэн тула энэ талаар яһала ехэ юумэ хэдэг һэн.

Нүхэр Воробьёва һургуулиингаа партийна организациин секретаряар, түрэлхидэй лекториие даагшаар, аймагай болон сельскэ Соведэй депутадаар нэгэнтэ бэшэ һунгагдаа. Мүнөөшье аймагай Соведэй депутат юм.

Ингэжэ үндэр дадал шадабаритай үнинэй багша Бэшүүрэй талын интеллигенциие областной партийна XXIX конференци дээрэ түлөөлхэл ёһоороо түлөөлөө гээшэ.

М. АШИРОВА,
багша.

ШЭНЭ НОМ

«ДОРЖИ БАНЗАРОВ»

Буряад арадай дундаһаа гараһан түрүүшын эрдэмтэн Доржи Банзаров—XIX зуун жэлэй Сибириин гайхамшаг хүнүүдэй нэгэн байһан юм. Зүүн зүгые шэнжэлдэг арадай бэлигтэ түлөөлэгшэдэй нэгэн байгаа. Россин ниитын түрүү үзэл бодолой нүлөөн доро энэ хүнэй материалист-атеист үзэл, гэгээрүүлэгшэ-демократ болон бүрилдэлэй. Гүн Азидахи, Сибириин арад зоной үнгэрһэн сагые Д. Банзаровай шэнжэлһэн научна хүдэлмэри мүнөөшье ехэ удха шанартай байһан зандаа. Ушар иимэһээ «Сибириин гайхамшаг хүнүүд» гэһэн гаршаг доро Зүүн Сибириин номой хэблэлэй Л. А. Петровой «Доржи Банзаров» гэжэ ном хэблэжэ гаргаһаниинь ойлгосотой.

Тус номой автор Лев Александрович Петров — профессор, философиин эрдэмэй доктор юм. Марксис эрдэмтэд сооһоо Доржи Банзаровай орхиһон научна шэнжэлэлгые энэ эрдэмтэн тон түрүүн ниитэлһэн байна. Марксистско-ленинскэ сурталай үндэһөөр Д. Банзаровай ажалые шэнжэлжэ, кандидадай диссертаци болгоһон үшөө 1942 ондо «Доржи Банзаров» гэжэ ном Буряадай номой хэблэлээр гаргуулһан юм.

Доржи Банзаровай ажабайдал, научна ажал ябуулгые гүн гүнзэгыгээр Л. А. Петров мэдэхэ байна гэжэ шэнэ ном гэршэлнэ. Ажабайдалайнь тодорхойлол, научна габьяань түүхын бодото баримтанууд, бодото үйлэ хэрэгүүдһээ үндэһэлжэ бэшэгдэнхэй.

Доржи хүбүүнэй Хяагтадахи ород-монгол һургуулида, удаань Казаниин гимназида һураһыень номой эхиндэ харуулагдана. Казаниин гимнази эрхим һайнаар дүүргээ һааб даа. Доржи Банзаровай студент байһан үень, түрүү үзэлтэй студентнэртэй холбоо барисаатай байһан тухайдань бэшэгдэһэн нюурнууд тон һонирхолтой. Бэлигтэй залуу шэнжэлэгшын материалис үзэл бодолой бүрилдэхэ талада. «Хара шажан гэхэ гү, али монголшуудай бөөгэй мүргэл» гэһэн научна хүдэлмэридэ нүлөө үзүүлхэ талада ехэ үүргэ дүүргэһэн тухайда эндэ һониноор хэлэгдэнэ. Тэрэ үе сагтаа залуу эрдэмтын түрүү үзэл бодолой, научна суртал бодолой бүрилдэхэ талада Казань болон Петербургын эрдэмтэдэй, түрүү үзэлтэдэй үзүүлһэн үүргые автор үнэншэмөөр, этигэмээр харуулна.

Доржи Банзаровай Эрхүүдэ байһан сагынь һонирхолтой. Үе сагай түрүү үзэлтэй хүнүүдтэй Д. Банзаров холбоотой байһан юм. Ородой географическа бүлгэмэй Сибирьтэхи таһагай хэрэгүүдые даагша Н. С. Сельский гэгшын мэдээнэй ёһоор, Д. Банзаров сүлэгдэһэн декабристнуудта талархадаг байһан ха. Н. А. Бестужевта Селенгинск тосхон хэдэн удаа ошоһон байна. Нэгэтэ Банзаров Сельский хоёр Бестужевта хүрэжэ, удаан саг соо хөөрэлдөө хэһэн юм. Н. А. Бестужев Д. Банзаров хоёр сагайшье ошоһые мэдэнгүй удаан хөөрэлдэһэн байгаа. Петербург тухай, монголшуудай бөөгэй мүргэл тухай, Прибайкали худар буряад зониие зөөлгэхэ тухайда һанамжаяа андалдаһан байгаа. Һүүлшын асуудал Николай Александровичай һанаа ехээр зобоодог бэлэй.

Дурасхаалдань хабаатай мүрнүүд уншагшадта гүн бодол түрүүлхэ байна. Зүүн зүг шэнжэлэгшэдэй нэгэн П. С. Савельев Доржи Банзаров тухай брошюра бэшээжэ хэблүүлһэн байгаа. Россин революционно демократнин орган «Современник» журнал редакторайнгаа поэт Н. А. Некрасовай энээн тухай рецензи гаргаһан юм. Банзаров тухай брошюра бэшэһэн автор «гайхамшаг бэлигтэ хүнэй дурасхаалые литературада үлөөхын тулада тон һайн ажал хээ» гээд рецензи соо тэмдэглээтэй. Петропавловскэ хэрэм соо хаалтатай зобожо байһан революционно демократ Н. Г. Чернышевский «Руссо гэдэгэй биографиин тэмдэглэл» соогоо залуугаар наһа бараһан Банзаров тухай тэмдэглэһэн байдаг. «Хурдан хурса ухаатай шэнжэлэгшэдэй нэгые, зүүн зүг шэнжэлэгшэ ородой эрдэмтые мүнөө сагай эрдэм ухаан алдаба гээшэ...» гээд «Отечественные записки» гэжэ журнал Д. Банзаровай наһа барахада, бэшэһэн юм.

Үе сагтаа элитэ эрдэмтэн, демократ, түрүү үзэл бодолтой ажал ябуулагша байһан Доржи Банзаров коммунизм байгуулжа байгаа СССР-эй арад зоной һанаан бодолдо, алдарта ажал хэрэгтэ үлэнхэй гээд Л. А. Петров номойнгоо эсэстэ тэмдэглэнэ.

Профессор Л. А. Петровой «Доржи Банзаров» гэжэ номые олон түмэн уншагшад һонирхон угтахань лабтай. Энэ ном сооһоо олон юумэ мэдэжэ абамаар, хүмүүжүүлхы ехэ удха шанартай юм. Бодото материал дээрэ үндэһэлжэ, хэм соонь, һайн хэлээр бэшээтэй.

Б. САНЖИЕВ,
түүхын эрдэмэй доктор, профессор.

Ленинградай «Спорт» гэжэ туршалгын нэгэдэлэй коллектив 1976 оной февральда Инсбрук хотодо болохо Олимпиин наадануудта хабаадалсаха совет спортсменүүдэй үмдэхэ һорилгын костюмуудые оёжо бэлдэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Спорт» заводой модельнэ мастерскойн уран зурааша-модельер А. А. Полевая, технолог Т. Н. Шкут (баруун гарһаа) хоккеистнүүдэй үмдэхэ костюмуудые хаража байна.

ТАСС-ай фотохронико.

...э шэдалай ургалта тухай ...тиин анхарал оролдолгые ...лһэн харуулна.

ЯХАДАЙ ЭЛШЭ ХҮСЭН

Яхад ороной энергетикын ажалай ехэ илалта ...лбо. Вилюйскэ ГЭС-эй ...дохи ээлжээнэй түрүүшын агрегат болзорһоо жэл ...рид ашаглалгада тушаагдаа. ...о барилгын ниитэ хүсэн ...үнөө 400 мянган киловатт ...рхо гээшэ. Вилюй мүрэнэй электрын элшэ хүсэн алдаа хизаарай хото, тосхонуудые, Баруун Яхадай промышленна болон хүдөө ажахын предприятинуудые хангадаг болоо.

Яхад орон Сибирь болон Алас-Дурнын электрын элшэ хүсөөр һайнаар хангагдадаг гоотагуудай тоодо ороно. Мүнөө Ильичэй галай носодоггүй нэгэшье тосхониие эндэ олохогүйт. «Якутскэнергые» эрхилэгшэ Н. П. Васенин Яхадай элшэ хүсэнэй ерээдүй тухай ТАСС-ай корреспондентдэ ингэжэ хөөрэбэ:

— Республикымнай энергосистеме энэ жэлдэ түрүүшынхеэ хоёр хахад миллиард киловатт-час электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилөө. Энергетическэ сетьнүүдэй олонхи коллективүүд табан жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэһэн байха юм. Түлишэ алмаһанай, сетьнүүдтэ гаргаша доошолуулһанай ашаар гурба үлүүтэй миллион киловатт-час электрын нэмэлтэ элшэ хүсэн үйлэдбэрилэгдөө.

Арбадахи табан жэлдэ манай республикын элшэ хүсэн бүри ехэ хараа түсэбтэй. Нерюнгринскэ ГРЭС-эй гурбан агрегат ашаглалгада үгтэхэ, Вилюйскэ ГЭС, Якутскэ ГРЭС-эй барилга дүүргэгдэхэ. Электрын элшэ хүсэ дамжуулгын лининүүд татагдаха, хүсэтэ подстанцинууд баригдаха байна. Шэнэ хүсэнүүд ашаглалгада оруулагдажа, арбадахи табан жэл соо республикада электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэ хоёр хахад дахин шахуу дээшэлүүлэгдэхэ.

КАМЧАТКЫН ҮРЭЖЭЛТЭ ГАЗАР

Областиингоо хүн зониие хартаабха, капуста, мүн нюталтаа абтадаг үндэгөөр хангаха асуудал түсэбтэ юһэдэхи табан жэл соо Камчаткада шиидхэгдээ, — гэжэ облгүйсэдкомой түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшэ Б. П. Кашинцев ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө хэлэбэ. — Хэдэн зуун жэл соо Камчаткада хүдөө ажахы эрхилжэ болохогүй гэжэ тоолодог байгаа. Холын энэ хизаарта эдеэ хоолой зүйлнүүд ондоо тээһээ асарагдадаг һэн.

Шэмэрүүн уларил, вулканай тэһэрэлгэһээ бии болоһон хүрьһэн, тосхонуудайнь нэгэ нэгэнһээ холо холо оршолго гэхэ мэтэ шалтагаанууд энэ хизаарта хүдөө ажахые ондоо онсо янзаар эрхилхэ эрилтэ табяа. Хүсэтэ техникын ашаар хахад аралай ажалшад тундраһаа ехэхэн талмай буляан абажа, намаг хатаагаад, урдань хэрэглэгдэжэ болохогүй гэжэ һанагдадаг байһан газарые ашаглажа шадаа. Хартаабха ургуулдаг, мал ажал эрхилдэг, шубуу үсхэбэрилдэг тусхай шэглэлтэй ажахынууд байгуулагдаа.

Областиин хойто хубиин тосхон бүхэн шубуунай фермэтэй. Оро үсхэбэрилгын совхозууд болон загаһанай промышленностиин олонхи предприятинуудта мал ажахы ба шубуу үсхэбэрилгые хамһабариин һалбари болгоно. Камчаткада 31 совхоз, загаһа олзоборилгын 9 колхоз, 12 предприяти хүдэлнэ.

Дулаанда ургадаг овощ таринабди. Газар дорохи дулаае хэрэглэн, таряашаднай парнигай тепличнэ ажахы эрхилнэ. «Термальный» совхоз халуун аршаан булагуудта баригдаһан теплицэ, парнигууд соогоо жэл бүри хэдэ мянган тонно овощ ургуулна. Халуун аршаан булагуудые хэрэглэн, парнигай теплицын ажахы эрхилжэ, ойрын жэлнүүдтэ хахад аралайнгаа хүн зониие овощоор дүүрэн хангадаг болохобди.

Хүдөөгэй ажалшадта гүрэн ехэ туһаламжа үзүүлнэ. Юһэдэхи табан жэлэй үедэ областиин хүдөө ажахыда хоёр зуу миллион шахуу түхэриг һомологдоһон байна.

(ТАСС).

ЧЕХОСЛОВАКИ. Поздишовой уран гартадай бүтээһэн национальна угалзатай домбонууд табагууд, бусад бүтээлнүүд арадай уран бүтээлэй выставканууд нэгэнтэ бэшэ харуулагдадаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: уран зурааша Надежда Мезенова.

ЧТК —ТАССай фотохронико.

ЭЛҺЭН КОТТЕДЖНҮҮД

Каракумай уйгааг үйрхэй элһэн урданһаа хойшо хүндэ тодхор татадаг байгаа. Мүнөө тэрэ барилгада хэрэглэгдэдэг болохонь. Москвагай инженерно-барилгын институдай эрдэмтэд тэрэниие барилгада хэрэглэхэ технологи зохёогоо. Элһэ цементтэй холижо, таараха хэмжээгээр алюминиин пудра, каустическа содо нэмэнэ. Тэрэ холисые халуун агаараар дулаасуулхада, газобетон гэжэ һэбхигэр материал бии болоно. Тэрэ хирпиисэһээ бүхэ, дулаа табисагүй юм.

Барилгын шэнэ материал үйлэдбэрилхын түлөө Небит Захмет һууринай хажууда туршалгын промышленна түхеэрэлгэ тодхогдоо. Хүдөөдэ ажаһуугшадта тааруу нэгэ дабхар гэрнүүдые бариха панельнүүд, барилгын бусад материалнууд эндэ гаргаглана. Иимэ гэрнүүдые хабсаргахада, хирпиисээр бариһанһаа хоёр дахин бага саг гарана. Шэнэ материалые олон дабхар гэрнүүдые барихадаа хэрэглэжэ болохо юм гэжэ мэргэжэлтэд тоолоно.

(ТАСС-ай корр).
Туркмениин ССР.

ҮХИБҮҮД—АМАРАЛТЫНГАА ҮЕДЭ

ХҮХЮУТЭЙ ҮНГЭРӨӨ

Үбэлэй саг хадаа үхибүүдэй сэбэр арюун агаарта сэнгэжэ, бэеын элүүр энхые бэхижүүлгэдэ эгээл тааруу зохид хаһа мүн. Һурагшадай үбэлэй амаралтын ямараар үнгэргэгдэһэн тухай асуудалаар Улаан-Үдын 1-дэхи һургуулиин багшанарта, һурагшадта хандабабди. Һургуулиин эхин классай һурагшад хотын түб талмай дээрэ шэмэглэгдэһэн ёлкын наадан да ошоһоноо, тэндэ хатаржа, һолжоржо наадаһанаа дарья табилдан хөөрэнэ. Мүн лэ Пионернүүдэй байшанда, ород драмын театрта эмхидхэгдэһэн ёлкын нааданда бултадаа сэнгээ. Оперо, баледэй театрта «Сабхитай миисгэй» гэһэн зүжэг хаража, ехэтэ һонирхоһон байна.

Үхибүүдэй олонхинь амаралтынгаа үедэ үбэлэй саг тухай шүлэг, дуу зохёоһон, пластилин, саарһаар элдэб амитанай дүрсэ хэжэ, онтохонуудай геройнуудые зураа. Харин 5-дахи «а» классай һурагшад түрэлхидтэеэ суггаа санаар һолжорхоёо ошоо.

Декабристнуудай буһалгаанай болоһоор 150 жэлэй ойн үнгэрһэн жэлэй декабриин һүүл багта гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, республикын һургуулинуудта конференци үнгэргэгдөө. Улаан-Үдын 1-дэхи һургуулида мүн лэ ехэ хэмжээ ябуулга үнгэргэгдөө. Һурагшад Петровск-Забайкальский, Шэтээр ябажа, декабристнуудай байрлаһан газарнуудтай танилсаһан байна. Энэ хүдэлмэреэ мүнөө жэл үргэлжэлүүлжэ, декабристнуудта зорюулагдаһан 20 альбом, 6 планшет, ханын һонин, элидхэлнүүдые хэһэн байна. Тиин үбэлэй амаралтын үедэ январиин 7-hоо 9 болотор үргэлжэлһэн республикын конференцидэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа.

Тэдэнэр һургуулингаа хизаар ороноо шэнжэлгын музей соо декабристнуудай таһаг эмхидхэжэ, эрхим элидхэлнүүдые уншаһанайнгаа түлөө Улаан-Үдын Советскэ районой һургуулинууд сооһоо түрүү һуури эзэлжэ, комсомолой комитедэй зүгһөө Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа.

Гадна 9-дэхи «а» классай һурагшад классай хүтэлбэрилэгшэ Лариса Петровна Киселева, хизаар ороноо шэнжэлгын ба аяншалгын хүдэлмэрие эрхилдэг Геннадий Николаевич Смирнов гэгшэдтэй январиин эхеэр Новоселенгинск тосхон, Хяагта хото ошожо, декабристнуудта зорюулагдажа табигдаһан памятнигуудтай танилсажа, музейнүүдые хараһан байна.

Эдэнэр совет-монгол хилэ дээрэ. «Дайшалхы алдар солын музейн» экспонадуудтай танилсажа, заставын солдадуудтай уулзаба. Һурагшад дурасхаалта бэлэг болгон хилэ сахигшадта номуудые, улаан галстук бэлэглэһэн байна.

Энэл классай һурагшад амаралтынгаа үедэ Улаан-Үдын «Туяана» гэжэ оёдолой фабрика, нарин сэмбын комбинат экскурсяар эшоо.

Тус һургуулиин дэргэдэ «Романтик» гэһэн амаралтын үдэрэй клуб хүдэлмэрилдэг юм. Һурагшад сүлөө, сагтаа заатагүй эндэ ерэжэ, теннис, шатар наададаг, дуу, хатарта һурадаг. Багшанар, хүмүүжүүлэгшэд элдэб темээр хөөрэлдөө үнгэргэдэг байна.

Г. БАЗАРЖАПОВА.

ЭДИР БЭШЭГШЭДЭЙ СЛЁТ

Түрэл буряад хэлэндээ ба уран зохёолдо дуратайшуулай, ахалагша классуудай һурагшадай аймагай хоёрдохи слет болложо үнгэрбэ. Энэ слетдо Инзагатын, Дэрэстэйн, Бургалтайн, Гэгээтын ба бэшэшье дунда һургуулинууд хабаадалсаба.

Инзагатын дунда һургуули энэ слетдо эгээл эрхимээр бэлдэһэнээ харуулба. Энэ һургуулида буряад хэлэнэй ба литературын, драмын кружогууд хүдэлнэ. Шухала үйлэ ушарнуудта зорюулагдаһан ханын газетэнүүдые, плапшедүүдые һурагшад гаргана.

Мүн эдир уншагшад буряад уран зохёолшодтой бэшэг бэшэлсэдэг. Буряадай уран зохёолшод Х. Намсараев, Ж. Тумунов, Д. Улзытуев, монгол уран зохёолшо Лодонгийн Түдэвтэ болон бэшэшье уран зохёолшодто зорюулагдаһан ханын газетэнүүдые һурагшад гаргана.

«Бүргэд» гэжэ ном гаргаһан уран зохёолшо Даши-Даба Мункуев залуудаа наһа бараһан. Тэрэ Инзагата нютагта түрэһэн. Түрэл нютагтаа һураһан, эдир наһаяа эндэ үнгэргэһэн байна. Мүнөө тэрэнэй нютагайнь һургуулиин үхибүүд Даши-Даба Мункуевай дурасхаалда зорюулһан тусхай газетэ гаргабад. Энэ газетэдэ Даши-Даба Мункуевай дүрэ зурагууд, гар бэшэгүүд, «Бүргэд» номынь үгтэнхэй.

Һаяхан Инзагатын дунда һургуулида Барадий Мунгоновой «Баян зүрхэн» гэжэ номоор уншагшадай конференци үнгэргэгдөө. Драм-кружогто хабаадагшад «Һайзгай» гэжэ пьесэ табяа.

Инзагатын эдир шүлэгшэд аймагайнгаа слетдо хабаадахадаа, түрэл нютаг тухайгаа, суута хонишон Г-С. Г. Цыремпилова мэтын ажалай эрхим баатарнууд тухай олон шүлэгүүдые асараа. Эдир шүлэгшэд Рахмет Шаймарданов, Лубсан Дашипылов, Содном Дармаев, Дамдин Дашиев гэгшэд шүлэгүүдэй дэбтэрнүүдые абажа ерэһэн.

Эдир шүлэгшэд хонгёо хоолойгоор, сэдьхэлээ хүдэлэнгүйгөөр шүлэгөө уншана. Бургалтайн дунда һургуулиин арбадахи классай һурагша Светлана Бумбуева өөрынгөө түрэл «Мир» колхозой залуу солото хонишон Георгий Лубсанович Улзытуев тухай һонирхолтой зураглал бэшэжэ асараа. Следой комиссиин гэшүүд эдир авторнуудые анхаралтайгаар шагнабад. Тэдэнэртэ асуудал табина, зарим нэгэн юумээрнь һонирхоно.

Үхибүүдэй шүлэгүүдээ, зураглалнуудаа уншажа дүүргэһэнэй һүүлээр буряад хэлэнэй ба литературын багшанар һанамжануудаа хэлэбэ. Тэдэнэр классһаа гадуур хэгдэдэг хүдэлмэриин зарим дүнгүүдые гаргажа, дүй дүршэлөөрөө андалдаба.

Һүүлдэнь шүлэгүүдэй шэнжэлэл хэгдэжэ, дүнгүүдынь гаргагдаба. Инзагатын дунда һургуулиин һурагшад аймагай эдир бэшэгшэдэй хоёрдохи следто түрүү һуури эзэлбэ. Дэрэстэйн һурагшадта хоёрдохи һуури олгогдобо. Конкурсдо илагшад болон эдэбхитэйгээр хабаадагшад грамотануудаар болон номуудаар шагнагдаба.

Эдир бэшэгшэд республикын IV слёдто хабаадалсаха юм.

С. ГЫРЫЛОВА.

Зэдын аймаг.

Кино

„ИВАНОВТОНОЙ БҮЛЭ"

«Ород таряалан», «Ехэ бүлэ» гэһэн фильмүүдые хүндэтэ уншагшад, бултадаа хараһан байгаа ёһотойт. Эндэ юрын совет бүлэнүүд гоёор харуулагдаһан байдаг. Хэрбээ «Ехэ бүлэ» соо гушаад, дүшөөд оной үйлэ хэрэгүүдэй зураглагдаһан һаань, «Ород таряалан» соо жараад онуудта болоһон ушарал кино харагшадай анхаралда табигдана.

Уран зохёолшо Юрий Нагибинай сценариар кинорежиссёр Алексей Салтыковой табиһан «Ивановтоной бүлэ» гэжэ уран һайханай фильм республикымнай экрануудта табигдаба. Эндэ Нонча Мордюковатай дахинаа уулзанабди. Юрын ород эхэнэрнүүдэй типическэ образуудые олоор наадаһан актрисын баһа нэгэ амжалта энэ роль болоно гэжэ кино хараһаар лэ һанахаар.

Юрын ажалша совет бүлэ... Булад хайлуулагша Иван Иванович Ивановой бүлэ тус фильмын үйлын гол һуури эзэлнэ. Тиихэдээ «Ивановтоной бүлын» авторнууд ямар гол асуудал энэ бүтээл соогоо шиидхэхэ һэдэлгэ хэһэ гээшэб гэжэ маанад нэн түрүүн бодохо болонобди.

Хараад үзэел даа. Үбгэ һамган Ивановтоной хоорондохи харилсаа холбоон кино харагшадай анхарал түбхын түрүүн татана. Бүхы наһан соогоо дуран тухай нэгэшье үгэ бэе бэедээ хэлээгүй эдэ хоёр, энэ һайхан мэдэрэлээ сэбэр һайхан, арюун шэнэ зандань ямаршье хүндэ бэрхэшээлнүүдэй ушараашье һаань, абажа ябана.

Түрүүшын табан жэлнүүд, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайн, дайнай һүүлдэхи хүшэр саг... Ивановтоной хуби заяанда иимэ бэрхэшээлнүүд ушараа. Тэдэнние дабажа гараһан эдэнэр хүнэй үринэртэл дайралдадаг гайхамшаг ехэ жаргал эдлэһэнээ мүнөө наһатай болоод байхадаа элеэр ойлгоно.

Гэбэшье Иван Ивановичай һамган хүндөөр үбшэлжэ, орёо операци хүүлэхэ болоно. Тиихэдэнь эдэ хоёр ямар эрэлхэгээр энэ мэдээсэл угтана гээшэб! Сэдьхэлэйнь хэды шэнээн һайхан байһыень эндэ элеэр мэдэрнэбди.

Больница соо эдэнэрэй хоорондо болоһон хөөрэлдөөн ехэ удха шанартай. Бүхы наһаяа согсолжо, үзэһэн, хараһанаа ухаан соогоо һэргээн хөөрэлдэхэдөө, бэе бэедээ хэды шэнээн дуратай байһанаа эдэнэр ойлгоно. Тиихэдээ Эхэ орондоо, инаг дурандаа үнэн сэхэ байха гээшэ. Ивановтоной ажабайдалай гол удхань байгаа гэжэ үнэн зүрхэнһөө мэдэрнэбди.

Иван Иванович Иванов... Энэ нэрэ — «ород», «ород арад» гэһэн удхатайгаар зарим ушарта хэрэглэгдэдэг гээшэ. Тиимэһээ иимэ зон манай орон соо олон гээд ойлгонобди. Бэлиг ехэтэй артист Николай Алейников ёһотой типическэ образ харуулжа шадаа гээд хэлэхэ дүүрэн эрхэтэйбди гэжэ панагдана.

Ивановтоной басаган Лена эхэ эсэгэдээл адли ехэ сэхэ сэбэр, урагшаа һанаатай хүн. Алёша Чистохваловтай уулзахадаа, тэрэнэй һайн хүн байһыень гансата ойлгожо, зайжа, зуража ябаһан тэрэнние гэртээ асарна. Тиихэдэ гэртэхиниинь Алёшые (артист Н. Ерёменко) үлдэнэгүй. Иван Иванов, магад, хүрьгэниинь болохо, энэ хүбүүе ёһотой хүн болохоор хүмүүжүүлжэ шадахаб гэжэ этигэнэ, бүхыдөө хүдэлмэришэн ангиин хүмүүжүүлхы хүсэндэ этигэнэ.

Эндэ эхэ эсэгэнэрэй болон үри хүүгэдэй хоорондын харилсаанай бусайдал гаража ерэнэ. Генерал Чистохвалов (артист А. Хвыля) хүбүүнэйнгээ түрэдэ ерэнэ. Тиихэдэнь лэ Алёшын юундэ гэрһээ зугадаһание, юундэ зайжа, зуража ябаһыень мэдэнэбди. Генералай һанаһаар болоходо, хүбүүниинь заал һаа институдта орохо ёһотой. Институт, аспирантура... Эрдэмтэ, кандидат, доктор... Иимэл зам үридөө хүсэһэн генералай Алёшын өөрынь хүсэл эрмэлзэлые хараадаа оройдоошье абахагүй байһаниинь эли. Энээнһээ, манай һанахада, фильмын гол зүрилдөөн һабагшатана.

Тиихэдээ фильмын эхиндэ хэн юун байһаниинь эли бэшэ байһан Алеша манда дүтэ мэтэ болоно. Тэрэ эсэгынгээ һанаһаар ябангүй, харин өөрынгөө зам олохо хүсэлэнтэй. Тиигээд хүдэлмэришэдэй коллективтэ ороходоо, тэрэнэй тад ондоо боложо байһыень бидэ элеэр ойлгонобди. Гадаада түхэлынь тэрэ хэбээрээшье һаа, дотоодынь байдал хубилаа ха юм.

Хэбшэнээр хүдэлжэ эхилһэн Алёша түрүүшынгээ разряд абахадаа ямараар баярлана, омогорхоно гээшэб? Эндэ хүдэлмэришэн хүнэй омогорхол дууланабди. Тиихэдээ генералай хүбүүнэй ёһотой хүн болохо байһанда этигэһэн Ленын (артистка О. Прохорова), Ивановтоной бүлын энэ газар дээрэ эзэн янзаар байһые, бүхэ бүхэриг үндэһэтэй байһыень эли тодоор харанабди.

Фильм соо манай ажабайдалай гүн сооһоо абтаһан үйлэ хэрэг харуулагдана. Тиимэһээ манда дүтэшье, ойлгосотойшье байна.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Хэблэлэй хүсые дээшэлүүлхэ»—түрүү бэшэг. «КПСС-эй XXV съезддэ — эрхим угтамжа» — суглуулбари. КПСС-эй обкомдо, республикын Министрнүүдэй Соведтэ, облсовпрофто болон ВЛКСМ-эй обкомдо. ТАСС-ай һонин.

Хоёрдохи хуудаһан тематическа.

Гурбадахи хуудаһанда. «Ганса арга бэшэ мүн хиналта»—Э. Митахинай статья. АПН-эй материал. Хилын саана. Элдэб һонин.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Оргкомитедэй зүблөөн»—корреспонденци. «Бүгэдэ арадай хэрэг»—А. Агафоновой статья. «Хүгжэмтэй уулзалга»—В. Комаровагай корреспонденци. «Үльгэр—сценэ дээрэ»—Н. Цибудеевагай статья. Элүүр энхын албан. АПН-эй материал. Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 09.45—«Хэтэ сахюур»—телевизионно зүжэг (үнгэтэ). 10.30—Фигурна һолжоролгоор дэлхэйн чемпионат. Эрэшүүл. 11.30—«Хүдэлмэришэнэй үнэн сэдьхэл» (үнгэтэ). 12.00—Шэнэ һонин. 12.10—«РСФСР-эй арадай артист В. Климов наадана» (үнгэтэ). 12.40—Забһарлалга. 12.50—«Горнистнар, дохёогоо үгыт!» (үнгэтэ). 13.35—Гүрэнэй хойто зүгэй ород арадай хоорой концерт (үнгэтэ). 14.20—«Арбадахи табан жэлэй зорилгонууд». 14.50—«Кино болгон буулгагдаһан уран зохёолнууд». «Первые радости» (үнгэтэ). 16.30—«Зея мүрэнэй гэрэл». (Хоёрдохи дамжуулга, үнгэтэ). 17.10—«Саг хүлеэнэгүйл» (2-дохи сери). 18.30—«Время».

Улаан-Үдэ. 19.00—«Зохёон байгуулхы хараа түсэбүүд» (буряадаар). 19.20—Шэнэ һонин.

Орбита. 19.30—«Хүдэлмэришэнэй үнэн сэдьхэл»—киноочерк. 20.00—Фигурна һолжоролгоор Европын чемпионат. Эрэшүүл. 21.00—Шэнэ һонин. 21.15—«Саг хүлеэнэгүйл» (2-дохи сери). 22.35—Гүрэнэй хойто зүгэй ород арадай хоорой концерт. 23.20—Забһарлалга. 23.30—«Хүдэлмэришэнэй нэшхэл»—киноочерк. 24.00—Забһарлалга.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 19.10—«Блестящий дивертисмент»—телевизионно уран һайханай фильм.

Улаан-Үдэ. 19.30—«Клубай һонинууд»—20.20—Телевизионно һонин. 20.40—[illegible] зорюулагдаһан программа.

США. Эдэ багахан бэетэй морид дэлхэй дээрэ эгээл хомор болоһон амитадай нэгэн. Оройдоол 300 иимэ морин бүридэлдэ абтанхай. Тэдэнэй арба нэгые Калифорниин Рэй Элай (зураг дээрэ) гэгшэ харууһалжа байдаг. Моридой гостиница» гэжэ нэрлэгдэдэг байра соонь 75 сантиметр үндэр морид байрлана. Харин һаяхан гараһан унаган оройдоол 40 сантиметр байба.

Камера Пресс—ТАСС-ай фото.

ХИЛЫН СААНАҺАА

радио · телефон · телеграф

УЛААН-БААТОР

БАТА ХАНИ БАРИСААН

ТАСС

Совет эрдэм, соёлой байшангай Монголой ниислэл хотодо нээгдэлгэдэ зорюулагдаһан митинг январиин 14-дэ эндэ болобо. МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал митинг дээрэ үгэ хэлээ.

Монгол, совет арадуудай ленинскэ хани барисаанай, аха дүү ёһоной холбоо харилсаанай һайндэр болгодон, манай оронуудта үргэнөөр тэмдэглэгдэжэ байгаа МНР-эй ба СССР-эй хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон, хоорондоо туһалалсалга тухай договорой 30 жэлэй ойн урда тээхэнэ Совет эрдэм, соёлой шэнэ түбэй МНР-тэ нээгдэһэниинь ехэ һүлдэтэй байна гэжэ Ю. Цеденбал тэмдэглэбэ. Түүхэтэ энэ документын ойн баярай удха шанарынь үшөө юун бэ гэхэдэ, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, монгол арадай үнэн хани нүхэр Л. И. Брежнев түрүүтэй Совет партийно-правительственна делегациин хани ёһоной албанай хэрэгээр 1966 оной январь һарада эндэ ерээд байха үедэ гар табигдаһан шэнэ договорой 10 жэлэй ой мүн лэ гүйсэбэ.

Монгол-совет договор МНР-эй бэеэ дааһан ба аюулгүй байдалые хангана, социализмын замаар МНР-эй хурдан түргөөр хүгжэхэ һаарамжатай байдал байгуулна. социалис гүрэнүүдэй нэгэдэл болон бата жагсаалые бэхижүүлхэ, Ази тубидэ эб найрамдал ба аюулгүй байдал хангаха хэрэгтэ алба хэнэ гэжэ Ю. Цеденбал хэлээ.

Өөһэдынгөө шалгагдамал дайшалхы манлай — ленинскэ Коммунис партиин хүтэлбэри доро баатар совет арадай коммунизмын материальна-техническэ үндэһэ һуурида, ажалшадай байдал һайжаруулгада туйлаһан асари ехэ амжалта, илалтануудаарнь үнэн зүрхэнһөө урмашан баясанабди гэжэ Ю. Цеденбал мэдүүлээ. Партиин XXV съезддэ зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан «СССР-эй арадай ажахые 1976—1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдэй» проект хадаа Советскэ Союзай социально-экономическа асари ехэ, шухала удха шанартай шэнэ программа болоно. Дэлхэйн социалис оронуудай — манай үе сагай революционно гол хүсэнүүдэй хаба шадалаа улам саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ энэ проект шиидхэхы туһа хүргэхэ байна.

Совет делегациин толгойлогшо, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо И. Т. Новиков митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Совет эрдэм, соёлой байшан совет арадай ажабайдалтай улам дүтөөр, дэлгэрэнгыгээр танилсаха арга олгоһон монгол ханинарaймнай эгээл дүтын гэр болохо гээд этигэн найдажа байһанаа мэдүүлээ.

Дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалис гүрэн — Советскэ Союзай ажалшадтай, КПСС-тэй хамта монгол арадай, эдэнэй алдарта манлай—МНРП-гэй 50 гаран жэл соо мүр мүрөө ниилүүлэн дабшажа ябаһандань омогорхонобди гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Манай партинуудые, оронуудые, арадуудые хэтэдээ холбоһон хани барисаан хадаа аха дүү харилсаанай, аша үрэ ехэтэй холбоо барисаанай, хоорондоо туһалалсалгын гэршэ жэшээ болоно.

ХАНОЙ

ДРВ-гэй Национальна суглаанай Саг үргэлжын комитедэй заседани

ТАСС

Национальна суглаанай Саг үргэлжын комитедэй түрүүлэгшэ Чыонг Тинь гэгшын түрүүлэлгэ доро ДРВ-гэй Национальна суглаанай Саг үргэлжын комитедэй заседани эндэ болобо.

Вьетнамай Национальна хамтын суглаае һунгаха бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулха тухай шиидхэбэри заседани дээрэ абтаба.

Национальна суглаанай Саг үргэлжын комитет США-да эсэргүүсэлтын, национальна бэеэ дааһан байдалайнгаа түлөө дайнда ехэ амжалтануудые туйлаһан Вьетнамай Арадай армиин 54 частьда, мүн 42 офицер ба сэрэгшэдэ «Арадай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Герой» гэһэн нэрэ зэргэ олгоо.

БЕЙРУТ

ЛИВАНДАХИ БАЙДАЛ

ТАСС

Үнгэрһэн үдэрнүүдтэ Ливанай ниислэл хотодо, ор шон тойронхи нютагуудта, ороной провинциальна бусад хотонуудта буудалдаанууд үргэлжэлүүлэгдэһэн байна. Бейрудтэ хархис партинуудай отрядууд Палестинэһээ зугадан тэрьедэгшэдэй лагерьнуудые бүһэлэн хүреэлжэ үржэлгэлһөөр.

Даммур шадар буудалдаа зогсоохо тухай хэлсээн январиин 13-най үдэшэ хүсэндэнь оруулагдаһан байгаа. Тиигэжэ үйлсэ гудамжануудта табигдаһан баррикаданууд задалагдаа.

РИМ

Э. Берлингуэрэй мэдүүлгэ

ТАСС

Правительствын уналда ороһон ябадалые гуримшуулан шиидхэхэ харгы зам бэдэрэн олохын тула Италиин президент Дж. Леоне политическэ партинуудай түлөөлэгшэдтэй зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүдые хэжэ үргэлжэлһөөр.

Ороноо политическэ аргаар хүтэлбэрилгэдэ үндэһэн хубилалта хэхэ шухала болоод байна гэжэ ИКП-гэй генеральна секретарь Й. Берлингуэр Компартиин делегациин президент Леонетой уулзаһанай һүүлээр мэдүүлбэ. Хуушанай ёһо гуримаар правительствые бүридүүлхэ гэһэн хэдэн партинуудай һэдэлгэнүүд ямаршье үрэ үгэнэгүй. Италиин политическэ, экономическа, социальна байдалда тогтууригай һайн хүгжэлтэ туйлахын тула ороноо политическэ аргаар хүтэлбэрилгэдэ Италиин Компартиин хабаадалсалга шухала байна гээд Э. Берлингуэр тэмдэглээ.

Хэрбээ бусад партинуудай хараа бодолһоо уламжалан, орон доторхи мүнөөнэй байдалай иимэ аргаар шиидхэгдээгүй һаань, ИКП ажалшадай аша туһые хамгаалхын тула эдэбхитэй ябуулгаяа үргэлжэлүүлхэ байна гэжэ тэрэ хэлэбэ.

ПАРИЖ

Франциин правительствада хубилалтанууд болобо

ТАСС

Франциин правительствын бүридэлдэ хубилалтануудай болоһон тухай эндэ соносхогдоо. Р. Барр — гадаадын худалдаа наймаанай, Ж. де Липковски — харилсаа холбооной асуудалнуудые эрхилдэг, А. Фоссе — хүн зоной ажабайдалай асуудалнуудые эрхилдэг министрнүүдээр томилогдобо. Демократическа центр гэдэг партиин түрүүлэгшэ Ж. Леканюэ юстициин ба хэблэл хинагшын министр зандаа улэхэ зуураа, гүрэнэй министрээр томилогдоһон байна. Гүрэнэй секретарьнарай тоо 22-һоо 27 хүрэтэр ургэдхэгдөө.

Президент В. Жискар д'Эстэн Франциин телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ, эдэ хубилалтанууд «техническэ шэнжэтэй», политическэ ямаршье хубилалтанууд үнгэргэгдэхэгүй байна гэбэ.

Правительствада болоһон хубилалтанууд правительствада, «атлантическа хэлбэрилэй» үргэдэжэ байһые элирхэйлнэ гэжэ «Юманите» газетэ бэшэнэ. Тодорхойлон хэлэхэдэ, Ж. Леканюэ гэгшые гүрэнэй министрээр томилолго энээнние элирхэйлнэ бшуу.

Эдэ хубилалтанууд орон дотор президентын засаг захиргаанай үргэдхэгдэжэ байһые элирхэйлэн гэршэлнэ гэжэ Парижай «Фигаро» газетэ тэмдэглэнэ.

СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ

ТҮГЭСХЭЛЭЙ МҮРЫСӨӨНДЭ ХАБААДАХАНЬ

Хүнгэн атлетикээр «Трудовые резервы» бүлгэмэй Россин Соведэй үбэлэй чемпионат Ураалай политехническэ институдай манеж соо хоёр үдэрэй туршада болобо. 30 областиин, хизаарай ба автономито республикын областной Соведүүдэй 300 шахуу хүнгэн атлет энэ мүрысөөндэ хабаадаһан байна.

Манай хүнгэн атледүүд энэ ехэ нааданда хабаадахадаа, республикын 6 рекорд тогтоогоо. «Трудовые резервы» бүлгэмэй Буряадай Соведэй инспектор Татьяна Позднякова 3000 метрэй зайда түгэсхэлэй нааданда хабаадахадаа, 10 минута 4 секунда саг харуулжа, нэгэдэхи һуури эзэлһэн байна.

Улаан-Үдын индустриально-педагогическа техникумэй студентнэр амжалта туйлаа. Надежда Виноградова мурысөөнһөө мүрысөөндэ үндэр дүнгүүдые туйлана. Энэ удаада тэрэ утые харайлгаар чемпион болобо—5,40 метр. Сергей Коробейников 5 мянган метртэ хоёрдохи һуури эзэлээ—14 минута 55 секунда. Ольга Юшкова 1500 метрые 4 минута 44,2 секунда соо гаталжа, хоёрдохи һуурида гараһан байна. Энэнь манай республикын рекорд болоно. Тус институдай багша спортын мастерта кандидат Петр Васильев 800 метрые 1.55,6 минута соо гаталжа, гурбадахи һуури эзэлбэ.

Зүүн Сибириин технологическа институдай студент Александр Майоров гурба дахин харайлгаар 14 метр 43 сантиметр дүн харуулаа. Буряадай багшанарай институдай студент Олег Левитин, 9-дэхи ГПТУ-гай багша Владимир Чанцев 1 метр 90 сантиметр үндэрые харайба. Багшанарай институдай студент Виктор Тютрин утые харайлгын мүрысөөндэ түрүүшынхеэ хабаадабашье, яһала һайн дүн харуулаа—6 метр 48 сантиметр.

«Трудовые резервы» бүлгэмэй Түбэй соведэй түгэсхэлэй мүрысөөн январиин 17 — 18-да Москвада үнгэргэгдэхэ. Васильев, Яковлев, Коробейников, Майоров, Калашникова, Позднякова, Виноградова гэгшэд энэ мүрысөөндэ республикынгаа нэрэ хүндые хамгаалха байна.

Б. МИРОМАНОВ.

ТОБШОХОНООР

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Буряадай багшанарай институдай студент Виктор Соснин Эрхүү хотодо үнгэргэгдэһэн Шэнэ жэлэй мүрысөөндэ хабаадахадаа, республикынгаа рекорд тогтоогоо—14.83 метр. Тус институдай студент Александр Голубев гурбан алхасаар харайлгада илаһан байна: 14.37 метр.

ХҮНДЭ АТЛЕТИКЭ. Локомотив-вагон заһабарилгын заводой слесарь Николай Огаревский Буряадай АССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ эдэбхитэй һайнаар хабаадаба. Дунда шэгнүүртэн сооһоо илажа гарахадаа, СССР-эй спортын мастерай нормо түрүүшынхеэ дүүргэһэн байна. Тэрэ хоёр дахин үргэхэдөө, 290 килограмм дүн харуулаа.

САМБО. Энэ барилдаагаар Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй түрүү һуури эзэлхын түлөө Шэнэ жэлэй наадан Братск хотодо үнгэргэгдэбэ. 150 шахуу эдир самбист энээндэ хабаадаа. 20-дохи һургуулиин һурагша Юрий Забужчук, 36-дахи һургуулиин спортсмен Виктор Алагуев өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүртэ зоны чемпионууд болоо. 36-дахи һургуулиин һурагша Александр Арданов, 51-дэхи һургуулиин түлөөлэгшэ Виктор Егоров хоёрдохи һууринуудые эзэлбэ. 40-дэхи һургуулиин һурагша Сергей Наховский гурбадахи һуурида гараһан байна.

КОНЬКИ. «Советская Россия» газетын шанда хүртэхын түлөө Алас-Дурна зүгэй түрүү һуури эзэлэлгын мүрысөөн Благовещенскдэ дүүрэбэ.

Зүүн Сибириин технологическа институдай студент Павел Пегов 500 метртэ 43,2 секунда саг харуулжа, эрхимлэһэн байна. Энэ институдай спортсмен Василий Соколовский 0,2 секундаар тэрээнһээ гээгдээ. Тус институдай багша спортын мастер Маргарита Журкина олон зүйлөөр хоёрдохи һуурида гараба.

Павел Пегов ВЦСПС-эй залуушуулай суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, залуушуулай дунда ороной чемпионадта хабаадахын тула Коломнодо бэлэдхэл хэжэ байна.

БОКС. Спортын энэ зүйлөөр Зүүн Сибириин түмэр замай түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн эндэ дүүрэбэ.

Түмэр замай Улаан-Үдын отделениин боксернууд ехэ амжалта туйлаа. В. Султумов, В. Плюснин, Д. Жигжитов гэгшэд өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүрнүүдтэ илажа гараһан байна. Тиигэжэ эдэнэр январиин 24—26-да Свердловск хотодо болохо «Локомотив» бүлгэмэй Түбэй Соведэй мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртөө.

ХОККЕЙ. Бүмбэгэтэй хоккейгээр Улаан-Үдэ хотын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн үргэлжэлһөөр. Ээлжээтэ нааданда транспортын «Локомотив» «Торпедые» 6:4 тоотойгоор шүүжэ, «Буревестнигтэй» 5:5 тоотойгоор тэнсэжэ, түрүү һуури эзэлжэ ябана.

САНА. Алас-Дурна зүгэй зонын мүрысөөн һаяхан Южно-Сахалинск хотодо болобо. ВСТИ-гэй багша Надежда Вершинина эндэ ехэ амжалта туйлаа. 10 километртэ 41 минута 21 секунда соо гаталжа, зонын чемпион болоһон байна 5 километртэ 18.52 минута саг харуулаа. Тиигэжэ тэрэ СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргэбэ.

Манай эрэшүүлэй дундаһаа Валерий Мироманов яһала һайнаар мүрысөө. 15 километрые тэрэ 47 минута 49 секунда соо гаталаа. Буряадай суглуулагдамал команда 5-дахи һуури эзэлбэ.

М. БОРИСОВ.

УНШАГТЫ, һонирхохол байхат

НАБШАҺААР ХЭҺЭН «ИНКУБАТОР»

Австралиин ой модон соогуур мушэр, хатаһан набшаһа намаа, шорой шохой суглуулжа, өөдэнь таба метр үндэрөөр, хажуу тээшэнь 12 метр хүрэтэр үргэнтэй ехэ обоохойнууд харагдадаг.

Энэ хадаа ехэ хүлтэ гэдэг зэрлиг тахяануудай ширхай гээшэ. Иимэ ехэ үүрхайнуудынь юугээрээ һонин бэ гэхэдэ, эмэ тахяань үндэгэлхэ хаһынгаа ерэхэдэ, тэрэ үүрхайн орой дээрэхэнэнь гүнзэгы нүхэ хээд, досоонь үндэгэнүүдээ гаргажа, һүүлдэнь нүхэеэ дээрэһээнь набша намаагаар һайса хушаархина. Ингээд лэ эмэ тахяагай үүлгэнь дүүрэдэг. Энэмнай үндэгэнүүдээ өөрөө даража, дальбараа болгодоггүй. Харин үнеэхи обоолһон ехэ үүрхайн набша намаа дософгоо үжэжэ халаад, тэрэнь үндэгэнүүдые жэгнэн дулаасуулжа, дальбараа болгодог. Эндэ эрэ тахяануудынь ходо һахижа, нүхэн соонь дан халуун болоо һаань дээрэһээнь нүхэ гаргаад, үндэгэнүүдые нэрэүсүүлдэг, мүн нүхэн соо хүйтэбэр байбал, дээрэһээнь набша намаа нэмэжэ хаяад, халуун болгоно. Эдэ тахяанууд үндэгэнһөө дальбараа гаргаха таатай температурые инкубаторта адляар лажа зүбөөр тогтооно гээшэ гэжэ гайхахаар. Энэ үжэһэн набша намаагаар хэһэн «инкубатор» сооһоонь һүүлсэ дальшажаһан, яһала томо болоһон дальбараанууд гараад, өөһэдөө ниидэжэ ябашадаг.

ГЭДЭҺЭНДЭЭ СҮҮМХЭТЭЙ ШУБУУД

Дэлхэй дээрэ дальбараануудаа гэдэһэн дорохи тусхай ахһарта-сүүмхэ соогоо хээд ябадаг шубууд бии юм байна. Үүдэ Америкэдэ байдаг пикапар гэдэг үһанай шубуун хоёр дали доро хармаантай, тэдээн соогоо дальбараануудаа хээд ниидэжэ ябадаг байна. Эдэ хармаануудынь дософгоо өөлэхэн хөөбэр үдэтэй, арһаная ушалаануудһаа бүридэнэ. Дальбараанууд тэдээн соонь таарууһан һуудаг. Шубуунай уһан доогуур шунгахадаһаа дальбараануудтань хамаагүй, үнеэхи хармаанууд соонь агаар яһала ехэ байдаг.

ЯМАР МЯХАН ҺАЙН БЭ?

Мяхан ямар амтатайб? Энэ асуудалда харюусаһань тиимэшье бэлэн бэшэ. Тиигэбэшье хэрбээ мяханай үнэрые үгы болгожорхёо һаа, тэрээндэ ахтан гэхэ юумэ үлэхэгүй жэшээтэй. Юуб гэхэдэ, мяханай үнэр амтан хоёрнь хоорондоо таһаршагүй холбоотой гэжэ тодоор хэлэхэ үндэһэн бии. Һаяхан үүсэлэгдэһэн малай мяхан эгээл амтатай, һайн гэжэ тоологдодог ааб даа. Тээд энэ даншье тиимэ бэшэ. Юуб гэхэдэ, һаяхан үүсэлэгдэһэн малай мяхан тиимэшье амтатай бэшэ, шанаад байхада үһабхишаг, нэгэ юумэниинь дутуу. шэнгэн шэнги байдаг Шүлэниишье боробтор. үнгэ муутай, үнэрыншье хонщуухан бэшэ байха. Мяхые хэдэн час соо хэбтүүлээд шанахада, одоол амта шэмэеэ хүсэһэк, ёһотойл һайн, хонщуухан үнэртэй шүлэтэй байха.

(«Сельская новь» журналһаа абтаба).

«ХҮГЖЭМТЭ» НУУР

ТАДЖИКИСТАНАЙ топографууд карта дээрэ шэнэ нуур тэмдэглэбэ. Республикын Наукануудай академиин экспедиции Зеравшанай һүмбэр уулын Арча-Майдан гэжэ хабшал хүндыдэ энэ нуур олоһон байна. Тэрэ далайн уһанай нюруугһаа дээгүүр 4 мянган метртэ оршодог юм. Сэнхир-хүхы шулыһэн, эгсэ эрид хабшал хүнды, хэтэдээ хүжэ ногоон байдаг модод эндэхи байгаалиие дабтагдашагүй үзэсхэлэн һайхан болгоно.

Гэбэшье энэ нуур сөөрэмэй үзэсхэлэн юумэниинь гансал энэ бэшэ. Нуур... дуулажа байдаг юм.

Шубуудай ганганаан, уһа руу унаһан шулуунай салгидаан дабтагдашагүй гоё һайханаар суурлатадаг байна. Тиихэдэнь хабшал хүнды, хангил хабсагай ямар нэгэ өөрсэ маягтай хүгжэм соностуулдаг. Ойшон тойронхи һуурин тосхонуудай хүн зон энэ нуурые «Сууряата нуур» гэжэ нэрлэдэг.

(ТАСС).

«СПОРТЛОТОГОЙ», «СПОРТЛОТО-2-ой» ТИРАЖ

«Спортлото», «Спортлото-2-ой» январиин 14-дэ үнгэргэгдэһэн тиражай дүнгүүд иимэ:

«Спортлото»: 8 (бокс), 13 (уһан дээрэ санаар һолжоролгын спорт), 17 (уран һайханай гимнастика), 28 (стол дээрэ наадагдадаг теннис), 33 (регби), 37 (мэргэн буудалга);

«Спортлото-2»: 10 (буер), 11 (велоспорт), 15 (водно поло), 16 (гимнастика), 21 (мореор урилдалгын спорт), 23 (хүнгэн атлетикэ).

(ТАСС).

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

 ☐ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н 04324. Заказ № 01598.